

Co-funded by
the European Union

FAMILIILE TRANȘNAȚIONALE DIN ROMÂNIA, UCRAINA ȘI MOLDOVA

Suport de curs pentru specialiștii care lucrează
cu familiile migrante în scop de muncă

Autor: Ecaterina Balica

Terre des hommes
Helping children worldwide.

CUPRINS

Introducere pag 2

**1. Statistici privind migrația
internațională pag 3**

**2. Mituri privind familiile
transnaționale pag 9**

**3. Familia transnațională: definiție,
tipuri și particularități pag 12**

**4. Efectele migrației internaționale
asupra membrilor familiilor
transnaționale pag 14**

5. Studiu de caz: Ucraina pag 19

**6. Studiu de caz: Republica Moldova
pag 22**

**7. Nevoile familiilor transnaționale
pag 25**

**8. Colectarea datelor privind
migranții internaționali. Studiu de
caz: România pag 27**

**9. Politici publice privind familiile
transnationale: România pag 33**

**10. Servicii pentru familiile
transnaționale – țări de origine
pag 39**

INTRODUCERE

Problematika familiilor transnaționale constituie o temă de interes din ce în ce mai des abordată de către organizațiile neguvernamentale, mediul academic, autoritățile locale și regionale și de către organizațiile internaționale.

În spațiul Uniunii Europene, discuțiile privind familiile transnaționale s-au multiplicat și diversificat în contextul în care migrația intracomunitară și migrația internațională au devenit tot mai vizibile ca urmare a înregistrării unor fluxuri migratorii mari generate de necesitățile economice sau de către alți factori contextuali care se manifestau la nivel local, național sau regional. Dincolo de acest tip de migrație motivată de nevoi economice, spațiul european a fost atins și de alte tipuri de migrație generată de condițiile sociale și politice din zonele de origine ale migranților.

Manualul de față a fost conceput ca parte a unui proiect care a fost destinat soluționării unor probleme pe care inițiatorii proiectului le-au identificat la nivelul comunităților din **Romania, Moldova și Ucraina**. Inițiatorii proiectului și-au propus să contribuie la îmbunătățirea serviciilor din țările de origine ale familiilor transnaționale prin: informarea furnizorilor de servicii privind particularitățile familiilor transnaționale, nevoile și modelele de bune practici din țările în care există experiența în domeniul migrației (țări de origine sau de destinație pentru fluxurile migratorii).

Lucrarea abordează problematica familiilor transnaționale în contextul general al migrației internaționale, dar face referire, îndeosebi la familiile care au migrat în căutarea unui loc de muncă. Într-o măsură mai mică, lucrarea va atinge și aspecte privind modul în care pandemia de Covid-19 și războiul din Ucraina au afectat contextul în care au funcționat (și funcționează încă) familiile transnaționale din spațiul sud-est european. Proiectul a fost conceput înainte de apariția acestor două crize majore și identificarea modificărilor generate de acestea la nivelul

funcționalității familiilor transnaționale nu s-au numărat printre obiectivele proiectului.

La un an de la debutul proiectului, după ce au fost realizate unele activități din proiect, contextul regional în care s-a desfășurat proiectul s-a modificat. În 24 februarie 2022 în Ucraina a început războiul, fapt care a determinat modificarea motivației deplasării unui volum mare de persoane. În acest context, migrația internațională pentru muncă a fost înlocuită de migrația generată de război, familiile ucrainiene fiind confruntate cu o situație diferită motivată de nevoia de supraviețuire, de siguranță a membrilor familiei. Înainte de declanșarea războiului, oricine dorea să migreze putea să o facă. După începerea războiului, au intrat în vigoare restricții de deplasare pentru bărbații ucrainieni aflați pe teritoriul Ucrainei și care aveau vârsta între 18-65 ani. Datorită acestui fapt, fluxul migratoriu din Ucraina a fost format preponderent din femei, vârstnici și copii.

Manualul de față se adresează autorităților și furnizorilor de servicii din Ucraina și Republica Moldova și a fost conceput să abordeze problematica familiilor transnaționale care au migrat din considerente economice. Conștienți de faptul că, au avut loc modificări importante ale motivațiilor și formelor de migrație din Ucraina (ca țară de origine) am încercat să includem în manual aspecte generale care rămân valabile chiar și în contextul războiului și să atingem și aspecte care au fost identificate în studiile privind familiile transnaționale din Ucraina. Nu am abordat problematica familiilor transnaționale în contextul acestui război întrucât proiectul inițial nu a anticipat declanșarea acestei crize și nici nu am avut timpul necesar să adunăm suficiente informații privind modul în care războiul a afectat familiile transnaționale din Ucraina și Republica Moldova. Rămâne ca alte proiecte, studii și cercetări să abordeze în profunzime și adecvat problematica familiilor transnaționale în contextul unui război.

1.

STATISTICI PRIVIND MIGRAȚIA INTERNAȚIONALĂ

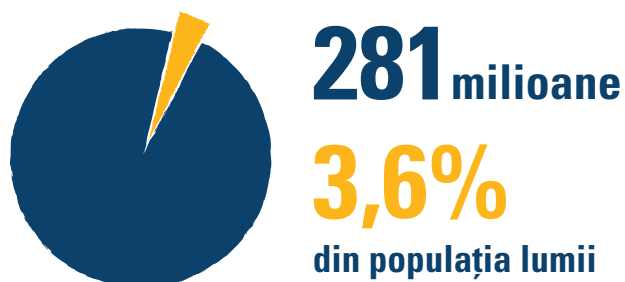
Cele mai recente date privind migrația internațională se limitează la anul 2020 și au fost publicate în raportul Organizației Internaționale pentru Migrație (2021)

(vezi Tabelul 1).

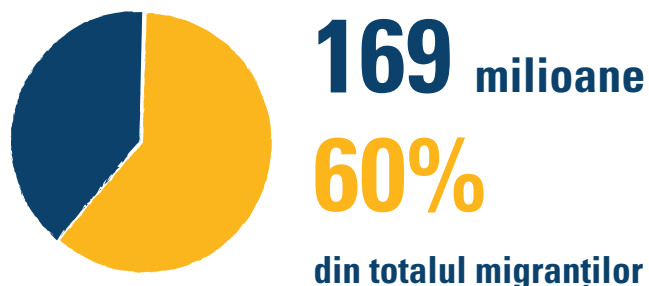

MIGRANȚI INTERNAȚIONALI

Aproximativ două treimi dintre migrații internaționali îi reprezentau migrații pentru muncă.

(McAuliffe&Triandafyllidou, 2021:10)

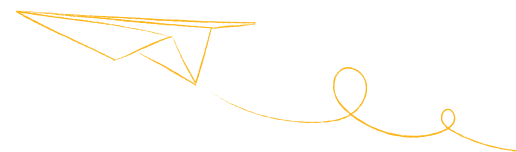
(McAuliffe et al, 2021: 40)

WORLD MIGRATION REPORT 2022

Numărul estimat al migrațiilor internaționale	281 milioane
Pondere estimată a migrațiilor în totalul populației	3.6%
Pondere estimată a femeilor migrante în totalul migrațiilor internaționale	48%
Pondere estimată a copiilor migrați internaționali	14.6%
Numărul migrațiilor pentru muncă	169 milioane
Valoarea remitențelor internaționale (dolari)	702 miliarde
Număr refugiați	26.4 milioane

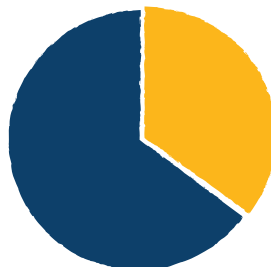
Tabel 1. Date privind migrația internațională – World Migration Report 2022

ȚĂRILE DE DESTINATIE PENTRU MIGRANȚII INTERNAȚIONALI

Țările din Europa

reprezintă destinația către care se îndreaptă o treime dintre migranții internaționali.

87 milioane

30,9%

din totalul migranților

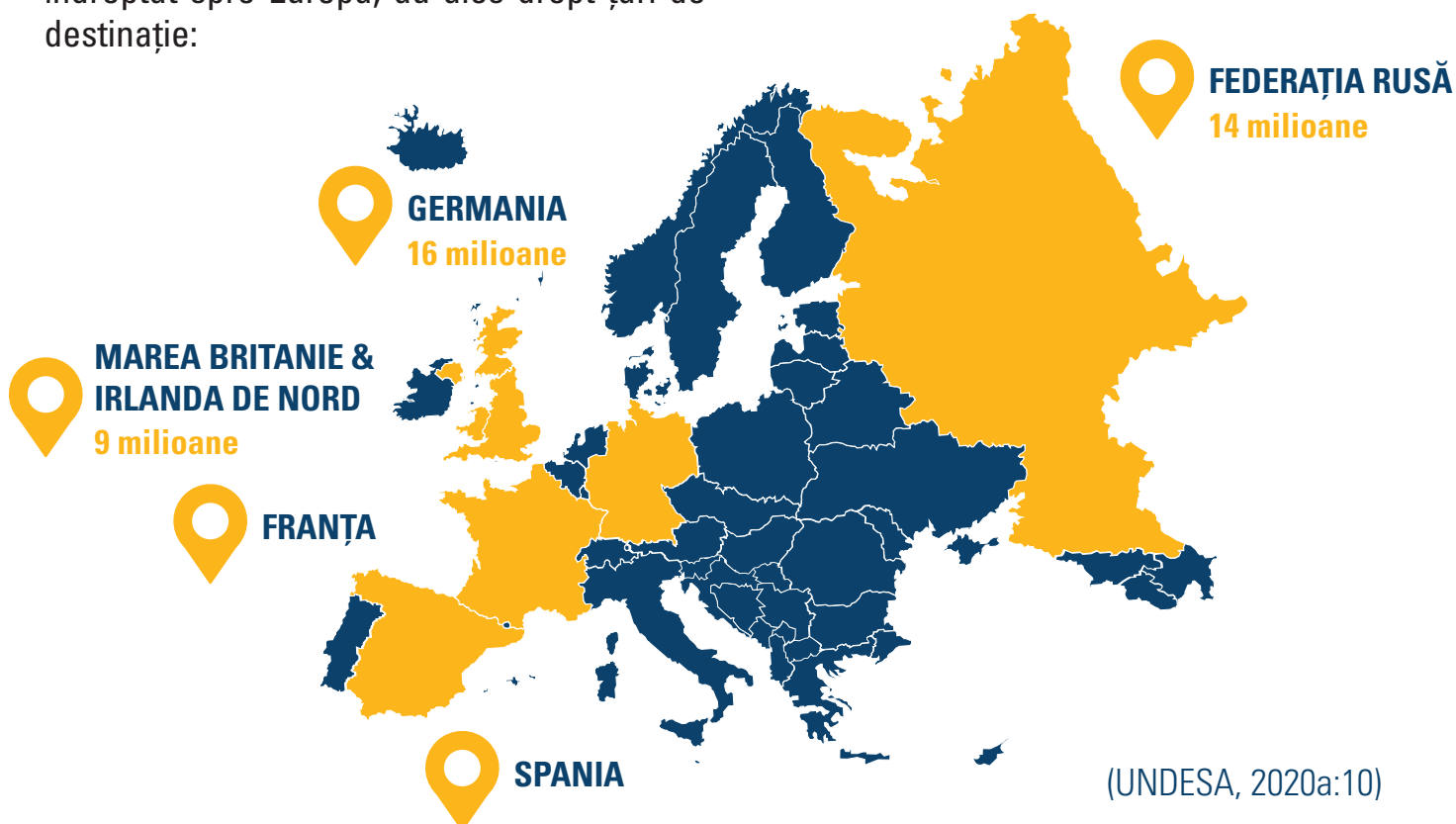
(McAuliffe et al, 2021: 24)

Europa este continentul cu cel mai mare număr de migranți intra-regionali, cetățeni europeni care se deplasează din țara europeană de origine către o altă țară europeană.

În anul 2020, **70% dintre migranții din spațiul european erau migranți intra-regionali.**

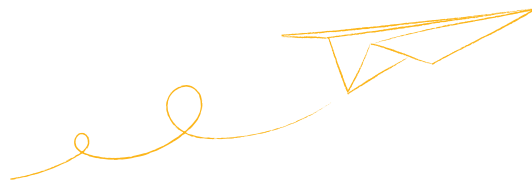
(UNDESA, 2020a: 2)

Cei mai mulți migranți internaționali care s-au îndreptat spre Europa, au ales drept țări de destinație:

(UNDESA, 2020a:10)

ȚĂRILE DE ORIGINE PENTRU MIGRANȚII INTERNAȚIONALI

În ultimii 20 de ani,
migranții internaționali au
plecat îndeosebi din

10 țări ale lumii

(vezi Figura 1)

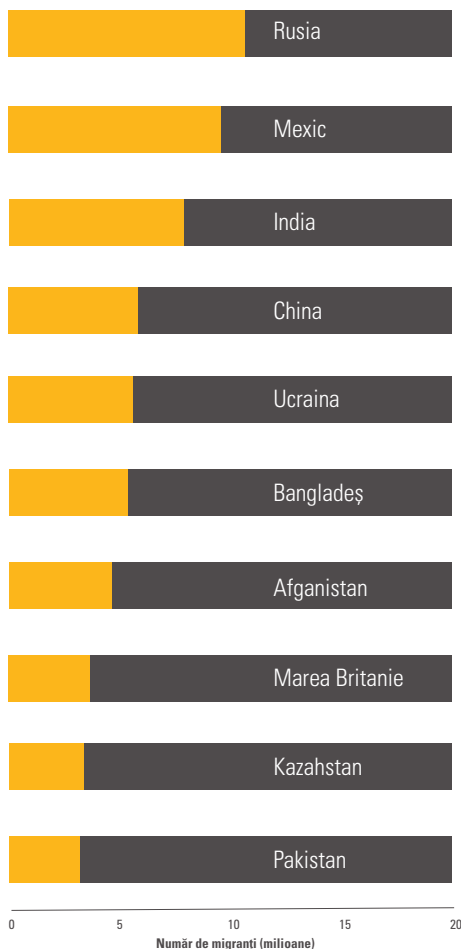
Începând din anul 2000, **Ucraina** este una dintre cele 10 țări de origine cu cei mai mulți migranți internaționali plecați în căutarea unui loc de muncă.

În 2020, aproximativ **6 milioane de migranți din Ucraina au plecat peste hotare**

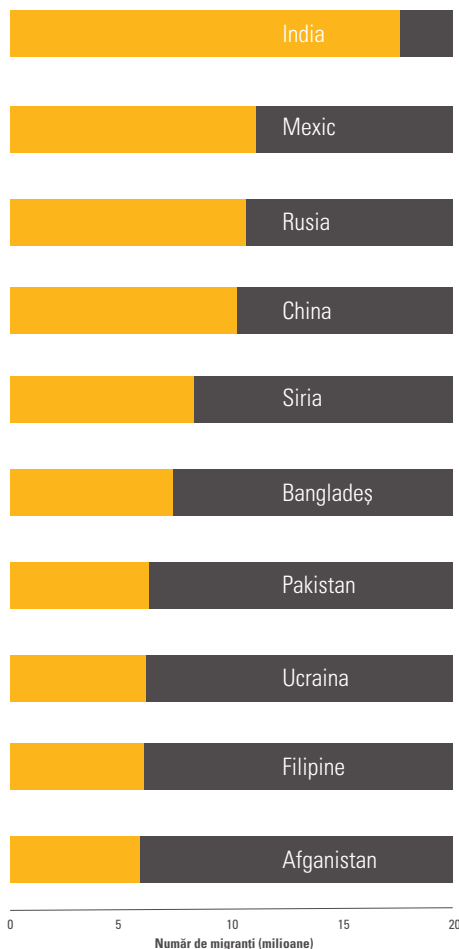
(Kitimbo et al, 2021:88).

2000

2020

Sursa: United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2020a: 17

CORIDOARE REGIONALE DE MIGRAȚIE

Anul 2020
44 milioane de migranți

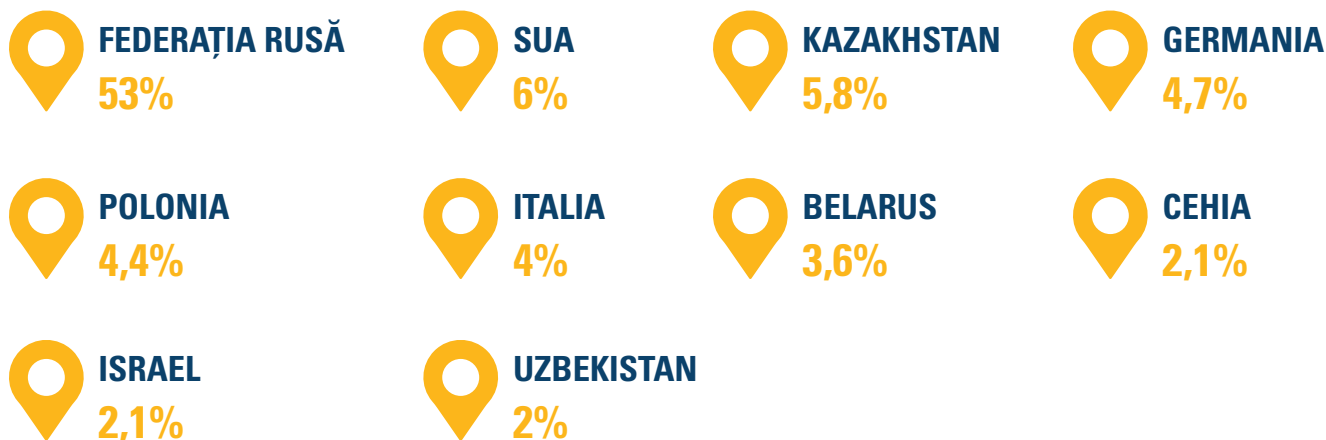
Cel mai mare flux migratoriu înregistrat la nivel mondial, a plecat din Europa spre Europa.

(UNDESA 2020a: 22)

UCRAINA

În 2020, numărul ucrainenilor plecați la muncă în străinătate a fost **6.139.144 persoane**, în timp ce numărul migranților sosiți în Ucraina a fost de **4.997.387**. (UNDESA, 2020a:48)

ȚĂRILE DE DESTINAȚIE PENTRU MIGRANȚII UCRAINIENI:

(UNDESA, 2020/Migrationdataportal.org 2022)

REPUBLICA MOLDOVA

În 2020, **1.159.443** de moldoveni erau plecați în străinătate (**52% femei**), doar **104.438** de migranți au sosit în Republica Moldova (UNDESA, 2020a:48).

ȚĂRILE DE DESTINAȚIE PENTRU MIGRANȚII MOLDOVENI:

 FEDERAȚIA RUSĂ
294 200

 ROMÂNIA
285 400

 ITALIA
194 500

 UCRAINA
152 200

 SUA
45 700

(UNDESA, 2021)

PROFILUL MIGRANȚIOR INTERNAȚIONALI

La nivel mondial, în 2020, vârsta mediană a migranților internaționali a fost de 39,1 ani.

În Europa, vârsta mediană a fost 43,4 ani (UNDESA, 2020a: 22).

73% dintre migranții internaționali au avut vârsta între 20-64 de ani, mai puțin de 15% au avut vârsta sub 20 de ani, iar persoanele de vârsta a treia (peste 65 de ani) au reprezentat 12% din totalul migranților internaționali (UNDESA, 2020a: 28).

Femeile cu vârsta peste 65 de ani au reprezentat 14% din totalul femeilor migrante.

În țările de destinație, vârsta migranților internaționali se încadrează în intervalul de vârstă specific persoanelor active pe piața forței de muncă (UNDESA, 2020a: 28).

Femeile migrante

La **nivel mondial**, procentul femeilor și fetelor migrante internațional a fost, în 2020, aproape egal cu cel al bărbaților migranți (**48%**) (UNDESA, 2020a:26-27).

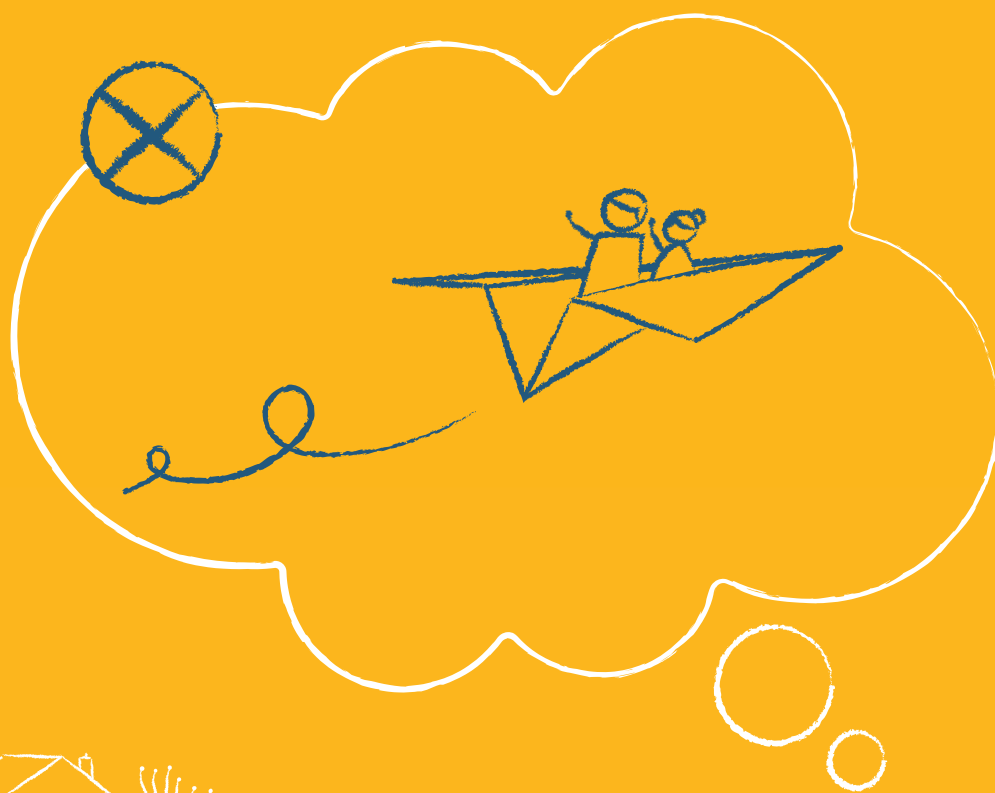
În Europa, numărul femeilor și a vârstnicilor migranți este mai mare decât în alte regiuni ale lumii (UNDESA, 2020a: 26-27).

În Europa, numărul femeilor migrante este mai mare decât cel al bărbaților migranți (UNDESA, 2020a:26).

Europa are un număr mare de femei migrante pentru muncă (mai mare decât cel al bărbaților migranți) (UNDESA, 2020a: 26).

2.

MITURI PRIVIND FAMILIILE TRANSNAȚIONALE

Studiile internaționale au identificat o serie de mituri privind **copiii migranților**:

“Tineri problematici, potențiali consumatori de alcool și droguri sau mame precoce (Pedone, 2005). Altfel spus, **“copiii celor plecați în străinătate o iau pe căi greșite”** (Toth et al 2008).

“Copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă peste hotare sunt copii abandonți”

(Turchină, pag 6)

„Părinții își sacrifică viața pentru copii, plecând la muncă peste hotare, iar ei nu manifestă nici un pic de stimă.”

(Turchină, pag 7);

„Copii fără copilărie, sărind peste adolescență, direct în viața de adult.”(Turchină, pag 8)

“Copii care trăiesc și caută plăcerea de moment” (Turchină: pag 9);

„Copiii crescuți fără părinți nu pot ajunge adulți normali” (Turchină, pag 10).

Studii realizate în România au arătat că mamele migrante au fost asociate de către membrii comunităților de origine cu etichete precum:

„Mame care-și sacrifică copiii pentru bani” (Ducu, 2014:124)

„Mamele au fost “acuzate” că-și abandonează copiii” (Ducu, 2013:123)

Analiza datelor rezultate din cercetări recente, dar nu numai, au infirmat miturile asociate mamelor și copiilor migranților.

În realitate, studiile au arătat că **mamele migrante** suportă cu dificultate perioada în care sunt departe de copiii lor, au un nivel scăzut al bunăstării (Dito et al 2017; Haagsman et al 2015) și sunt expuse riscului de a dezvolta afecțiuni psihice și mentale (Huffman et al, 2012). Mamele migrante trăiesc sentimente de singurătate, regret și vinovăție generate de modul în care își îndeplinesc rolul de mame față de copiii rămași în țara de origine (Parreñas, 2001; Herrero-Arias et al, 2021).

În plus, mamele migrante din sud-estul Europei resimt trăiri contradictorii generate de comparația pe care o fac între modul în care își îngrijesc ele copiii rămași în țară și modul pe care îl văd în țările de destinație la mamele rezidente (Herrero-Arias et al, 2021:1240).

În ceea ce-i privește pe **copiii migranților**, studiile au demontat deja multe dintre miturile identificate (vezi Turchină). Mai mult, au fost studii care au arătat că, dincolo de creșterea nivelului de trai al familiei și a accesului copiilor la resurse financiare necesare dezvoltării lor, copiii resimt acut lipsa părinților și încearcă să găsească strategii de adaptare pentru a nu crea mai multe probleme părinților migranți.

Uneori, copiii migranților preiau chiar roluri ale adulților (Telegdi-Csetri et al, 2022: 91). În plus, unii dintre ei resimt singurătate, tristețe și frustrare (Zhao et al 2018:5), satisfacție scăzută față de viață și depresie (Graham et al 2012; Derby 2007) și au stima de sine scăzută (Luo et al 2012).

3.

FAMILIA

TRANSNAȚIONALĂ: DEFINIȚIE, TIPURI ȘI PARTICULARITĂȚI

Famiile transnaționale "sunt familii care trăiesc separat o perioadă de timp sau cea mai mare perioadă de timp, dar care sunt împreună și creează un sentiment de bunăstare colectivă și unitate, altfel spus „familie”, chiar și peste granițele naționale”.
(Bryceson and Vuorela, 2002: 3)

TIPURI DE FAMILI TRANSNAȚIONALE

- Tatăl migrant iar soția și copiii rămân în țara de origine (International Organization for Migration, 2012: 7)
- Copii și tineri care studiază în străinătate migrează împreună cu mamele, tații rămân în țara de origine împreună cu ceilalți copii (Huang & Yeoh, 2005)
- Un părinte migrează împreună cu copiii, celălalt părinte rămâne în țara de origine ("astronaut family"- Chiang 2008).
- Mame singure care lucrează în străinătate și care-și lasă copiii acasă; (International Organization for Migration, 2012: 7)
- Un membru al familiei care se întoarce să îngrijească persoanele în vârstă; (International Organization for Migration, 2012: 7)
- Un copil trimis în străinătate ca să locuiască cu membri ai familiei extinse (Orellana et al, 2001; International Organization for Migration, 2012)
- Cupluri transnaționale (un partener migrează altul rămâne acasă)(Fesenmyer 2014)
- Un membru al familiei care migrează și ceilalți rămân în țara de origine (părinți și frați/surori) (Fesenmyer 2014)

PARTICULARITĂȚILE FAMILIILOR TRANSNAȚIONALE

- Distanțare geografică/fizică/emoțională între membrii migranți și cei rămași în țările de origine.
- Membrii familiilor transnaționale trăiesc în două sau mai multe gospodării situate în țări cu politici și culturi diferite (Bryceson 2019:3048)
- Migranții păstrează legătura cu țările de origine prin intermediul "relațiilor familiale, sociale, economice și politice" și sunt, în același timp, bine conectați la țările de destinație (Glick Schiller et al., 1992; Wimmer & Glick Schiller, 2002)
- Repartizarea rolurilor în cadrul familiei modificate ca urmare a emigrării unor membri
- Maternitate transnațională (separarea mamei de copil) frecventă (UNDESA 2022:5)
- Copiii, femeile și vârstnicii pot fi, în anumite contexte, grupuri vulnerabile

4.

EFECTELE MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE ASUPRA MEMBRILOR FAMILIILOR TRANSNAȚIONALE

CONSECINȚELE MIGRAȚIEI LA NIVELUL ȚĂRILOR DE ORIGINE

Migranții contribuie la dezvoltarea țărilor de origine prin: remitențele aduse în țară, transferul de competențe, taxele pe care le plătesc (Rudiger&Spencer 2003; Simon et al, 2015)

Există riscul ca, femeile să devină victime ale traficului de persoane, exploatate sau abuzate (UNDOC 2018).

În Polonia, România și Ucraina (țări de origine), femeile sunt discriminate/blamate pentru că și abandonează copiii și pleacă în căutarea unui loc de muncă (Ducu, 2014:123).

CONSECINȚELE MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE LA NIVELUL COMUNITĂȚILOR

Femeile migrante sunt agenți ai schimbării la nivelul familiilor lor și la nivelul comunităților de origine (UN Women; 2017).

Femeile care rămân în țările de origine, atunci când soții lor sau alți membri ai familiei lor migrează, devin dependente economic de membri migranți și intră într-un număr mai mic pe piața forței de muncă (Audrey and Anda, 2019; Asiedu and Chimbar, 2020).

Mamele migrante sunt discriminate și blamate la nivelul comunităților pentru că și abandonează copiii și pleacă în străinătate (Ducu, 2014:123)

CONSECINȚELE MIGRAȚIEI INTERNAȚIONALE LA NIVELUL FAMILIILOR TRANSNAȚIONALE

Membri care migrează pot avea un rol mai bine poziționat în cadrul familiei ca urmare a veniturilor pe care le aduc în familie (Al-Sharmani, 2007)

Membrii familiei care rămân acasă preiau rolul de îngrijire a copiilor și bătrânilor. Uneori copiii mai mari ai familiei au grijă de frații mai mici (Zontini 2006)

Atunci când femeile mame pleacă la muncă în străinătate, celelalte femei din familie preiau rolul de îngrijire a copiilor (Ducu, 2014: 131). Există situații în care bărbații din familie preiau rolul de mamă (Ducu, 2014: 131).

Există riscul instalării dependenței financiare a membrilor rămași acasă în raport cu veniturile trimise de migranți. Membrii familiilor transnaționale care rămân în țările de origine pentru a avea grijă de copii și bătrâni sunt puțin interesați să și găsească locuri de muncă în țările de origine (International Organization for Migration, 2012: 11)

Rolurile de gen din cadrul familiei se modifică ca urmare a plecării unor membri ai familiei în străinătate (International Organization for Migration 2010c, Schmalzbauer, 2010)

În anumite condiții, migrația unor membri ai familiei poate genera apariția unor dificultăți însoțite de separare, abandon și divorț (International Organization for Migration, 2012: 13)

MAMELE MIGRANTE

Sunt discriminate la nivelul familiilor: sunt învinovățite că și-au abandonat copiii sau pentru eșecul școlar al copiilor. (Ducu, 2014:125)

TAȚII

Modificarea rolurilor de gen poate duce, în cazul în care bărbații preiau din rolurile femeilor (spală, calcă, fac mâncare etc), la deprecierea poziției lor în familie și comunitate (Pribilsky, 2004: 318)

Absența lor din spațiul familial poate fi compensată de prezența mamei. Există riscul ca tații migranți să devină doar furnizori de resurse financiare: "nominal father" (Castaneda & Buck, 2011) sau "father by the cheque" (Hondagneu-Sotelo, 1994: 67)

Lipsa conexiunilor emoționale dintre tată și copii, dintre soț și soție pot avea drept rezultat instalarea unei distanțe fizice și emoționale care poate duce la defamiliarizare ("defamilisation"). (Fialkowska 2019:14)

Marginalizarea tatălui în cadrul familiei ca urmare a lipsei sale din familie (migrație temporară circulatorie). (Fialkowska 2019:14)

BUNICII

Bunicii au fost puși în situația de a pendula între două țări pentru a avea grijă de nepoții lor în țările de destinație în care au migrat împreună cu părinții lor.

Rolul bunicilor rămași acasă (nepoții și părinții lor migranți) se modifică, fiind afectat de "de barierele culturale și geografice și diferențele culturale dintre ei și nepoții transnaționali". (Sigad&Eisikovits 2013:315)

Noile tehnologii de comunicare le-au permis bunicilor să fie prezenți în viața familiei și să-și exercite rolul de îngrijire a copiilor fără a se deplasa. (Nedelcu 2017:382)

Utilizarea noilor tehnologii de comunicare permite bunicilor de a fi în contact cu familia migranților, dar poate fi și sursă de conflict sau stres atunci când bunicii sunt conectați direct la dificultățile zilnice ale familiei migrante. (Nedelcu 2017: 381)

Noile tehnologii de comunicare au permis transferul cultural dintre bunici și nepoții din țările de destinație (norme/tadiții din țările de origine). (Nedelcu 2017: 381)

CONSECINȚELE MIGRAȚIEI LA NIVELUL COPILOR FAMILIILOR TRANȘNAȚIONALE

Copiii migranților resping unele norme și valori culturale ale părinților (privind rolul femeilor în gospodărie, importanța căsătoriei) datorită asimilării normelor din țările de destinație, dar în același timp păstrează unele norme și valori ale părinților migranți (privind relațiile intergeneraționale) specifice societăților de origine din care vin. (Zontini 2006: 342)

Copiii refuză să-și continue studiile și preferă să plece în străinătate și să găsească un loc de muncă. (Ducu, 2014: 129).

Separarea copiilor de părinți datorită migrației părinților poate duce, în anumite contexte (separare prelungită, ambii părinți plecați, divorț părinți, fragilitatea bunicilor care îi au în grijă. (Jiang et al, 2022; Zhao et al 2018; Zhao&Yu, 2016)

Studiile realizate în mai multe regiuni ale lumii au arătat că, în cazul copiilor, au fost identificate:

- **Sentimentul de singurătate** (Smeekens et al 2012; Liu et al, 2010)
- **Singurătate, tristețe și frustrare** (Zhao et al 2018:5)

- **Satisfacție scăzută față de viață și depresie** (Graham et al 2012; Derby 2007)
- **Stima de sine scăzută (Luo et al 2012) și probleme de comportament** (Wickramage et al 2015)

Studiile realizate în Republica Moldova au evidențiat, în același timp, efectele pozitive și negative ale migrației asupra copiilor rămași acasă (vezi Tabelul 2).

Exemple de efecte pozitive ale migrației asupra copiilor

- » Achiziția obiectelor necesare pentru trai decent
- » Asigurarea studiilor copiilor
- » Creșterea gradului de alfabetizare în domeniul tehnologiilor informaționale
- » Dobândirea abilităților de viață independentă
- » Tratamentul și menținerea sănătății etc
- » Călătorii și vacanțe în străinătate

Sursa: Terre des Hommes. Familii fără hotare: Copii rămași acasă? Părinți plecați în străinătate? Răspunsuri pentru profesioniști, pagina 4, https://suntparinte.md/wpcontent/uploads/2020/01/brosura_profesionisti_migratie_6904740.pdf

¹ Informații privind Consecințele migrației la nivelul familiilor transnaționale au fost incluse și în secțiunea Studiu de caz: Ucraina.

Exemple de efecte negative ale migrației asupra copiilor

- » Scăderea performanțelor școlare și absenteism școlar
- » Dereglarea poftei de mâncare, dureri de cap, dureri abdominale, insomnii
- » Sentimentul de singurătate
- » Dificultatea de integrare într-un grup de semeni și de relaționare cu copiii/adulții
- » Depresii și stări emoționale negative determinate de lipsa afecțiunii
- » Prezența unor aspirații nerealiste față de viitor; formarea unei identități neadecvate
- » Incidența mai mare a consumului de alcool și tutun
- » Creșterea incidenței comportamentelor deviate
- » Manifestări agresive față de unul sau ambii părinți
- » Agravarea relației dintre copil și părintele rămas acasă.

RELAȚIILE DINTRE COPII, PĂRINȚI ȘI BUNICI

- » Unii copii pot dezvolta “atitudini ambivalente față de părinți (indiferență) și frustrare față de separare” (Zhao et al, 2018:5)
- » Relații disfuncționale și dificultăți de comunicare între copiii rămași acasă și bunicii care îi îngrijesc (Zhao et al 2018:7)
- » Conflicte intergenerationale (copii-bunici) generate de diferențele de valori, sistemul de sancțiuni inadecvat sau folosit în exces de către bunici (Zhao et al 2018:7)
- » Bunicii nu reușesc să-i ajute pe copii să rezolve unele probleme legate de educație (bunicii sunt analfabeți sau au un nivel scăzut de instruire) (Zhao et al 2018:6)

Disfuncționalitatea relațiilor dintre bunici și copii se accentuează în contextul divorțului dintre părinți și al problemelor de sănătate (Zhao et al 2018: 7)

FAMILIILE TRANȘAȚIONALE ȘI PANDEMIA DE COVID-19

- » Legăturile transnaționale au evoluat în timpul pandemiei Covid-19 (Galstyan & Galstyan, 2021; Popyk & Pustułka, 2021)
- » Familiile transnaționale cu copii și cuplurile transnaționale au avut o reziliență ridicată în timpul crizei generate de pandemie – scăderi nesemnificative înregistrate în cazul satisfacției față de viață (Gerber&Ravazzini 2021:12)
- » Diminuarea nivelului de satisfacție a vieții în cazul familiilor transnaționale cu copii în altă țară generat de imposibilitatea deplasării în perioadele de carantină (Gerber&Ravazzini 2021:8)

5.

STUDIU DE CAZ: UCRAINA²

² Pentru realizarea subcapitolului Studiu de caz: Ucraina au fost folosite informații din raportul de cercetare: Tetiana Bondar, Oleksii Haniukov, Daryna Pavlova, 2022, "Raport de țară – Ucraina", în: Telegdi-Csetri Á., Birou M., Bărbuță A. (coord.), 2022, Copiii rămași în urmă de migrația forței de muncă: sprijinirea familiilor transnaționale din Republica Moldova și Ucraina în UE (CASTLE) ICMPD / 2021 / MPF-357-004, Raport de deschidere, august 2022, pp. 79-120.

Conform ultimelor date privind migrația internațională, la sfârșitul anului 2020, Ucraina se afla în primele 10 țări ale lumii din care pleca un număr mare de persoane în căutarea unui loc de muncă (UN DESA, 2020).

Războiul început în 24 februarie 2022 a amplificat fluxul migratoriu dinspre Ucraina, de această dată motivația migrației nu a mai fost una economică. De la începutul războiului,

7 867 219

4.8 milioane

de refugiați ucrainieni au intrat în spațiul european (UNCHR, 22 noiembrie 2022a).

de ucrainieni au fost înregistrați în sistemul de protecție temporară (UNCHR, 22 noiembrie 2022a).

În acest context, Universitatea Babeș-Bolyai din România, în parteneriat cu Institutul Ucrainean de Cercetări Sociale după Oleksandr Yaremko, Academia de Studii Economice din Republica Moldova, Terre des hommes România, Terre des hommes Ucraina și Terre des hommes Moldova au inițiat proiectul „CASTLE – Copiii lăsați în urmă de migrația forței de muncă: sprijinirea familiilor transnaționale moldovenești și ucrainene în UE –ICMPD/2021/MPF-357-004” (15 iunie 2021 – 15 decembrie 2023).

Universitatea Babeș-Bolyai din România, în parteneriat cu Institutul Ucrainean de Cercetări Sociale după Oleksandr Yaremko și Academia de Studii Economice din Republica Moldova, a realizat un studiu privind migrația pentru muncă și respectarea drepturilor copiilor din Ucraina. Studiul a fost început înainte de a începe războiul din Ucraina, doar o mică parte a investigațiilor fiind realizată după inițierea conflictului armat.

EPECTELE MIGRAȚIEI PĂRINȚILOR ASUPRA COPIILOR

Analiza rezultatelor cercetării, derulate de instituțiile anterior menționate, a evidențiat unele efecte ale migrației la nivelul membrilor familiilor transnaționale ucrainiene.

» Plecarea mamei în străinătate poate duce la inițierea din partea altor membri ai familiei la acțiuni juridice de decădere a părinților din drepturi și internarea copiilor în centre de plasament (Bondar et al, 2022, p.94)

» Atunci când tatăl este cel plecat, există posibilitatea ca el să fie perceput ca fiind doar sursă de venituri (Bondar et al, 2022, p.95)

» Absența părintelui poate duce la “percepția părintelui absent ca aproape un străin pentru ei.” (Bondar et al, 2022, p.95)

» Apar “înstrăinare vizibilă a copiilor de părinți, distrugerea relațiilor de încredere și întărirea distanțării reciproce.”(Bondar et al, 2022, p.102)

» Apar dificultăți de relaționare generate de contactele directe rare între părinții plecați și copiii rămași acasă. Uneori sunt limitate doar la vizitele scurte în timpul sărbătorilor (Bondar et al, 2022, p.95)

» Copiii cu părinți migranți sunt descriși drept “orfani cu părinții vii”(Bondar et al, 2022, p.96).

» Copiii sunt constrânși de situație să devină independenți, să rezolve probleme specifice rolului

de adult, inclusiv îngrijirea fraților mai mici (Bondar et al, 2022, p.96)

» Primesc puțină atenție din partea părintelui rămas în țară, părintele este suprasolicitat de sarcinile preluate de la celălalt părinte plecat (Bondar et al, 2022, p.98)

» Copiii resimt lipsa părinților plecați, sunt triști (Bondar et al, 2022, p.96)

» Apar dificultăți de învățare (Bondar et al, 2022, p.96)

» Dificultăți mai mari în cazul adolescenților, unii au stimă de sine scăzută (Bondar et al, 2022, p.96)

» Uneori copiii migranților sunt insultați de colegi (Bondar et al, 2022, p.101)

NEVOILE COPIILOR

Printre nevoile identificate s-au numărat îndeosebi nevoi specifice perioadei adolescenței, perioadă care necesită mai multă atenție din partea adulților. Participanții la interviuri au menționat nevoia adolescenților de a primi: “sfaturi din partea adulților” (Bondar et al, 2022, p. 96) și “nevoia de încredere, comunicare și control din partea membrilor familiei”(Bondar et al, 2022, p. 98).

NEVOILE MIGRANȚILOR

Un nivel mai bun de informare ar putea rezolva nevoile de bază ale migranților ucrainieni în țările de destinație. Interviurile realizate cu participanții ucrainieni au arătat că aceștia au nevoie de:

» informații despre viața de zi cu zi din țările de destinație

» informație despre condițiile de muncă

» informații privind legislația

» informații despre particularitățile sistemului medical

» informații despre statutul migranților

» limba din țara de destinație

» îmbunătățirea condițiilor și a timpului de muncă

» mai mult timp liber necesar pentru refacerea după efortul depus

» re-adaptare la condițiile de viață din Ucraina (Bondar et al, 2022, 98)

Autorii au sintetizat rezultatele cercetării realizate în Ucraina evidențiind următoarele **direcții de intervenție** pentru sprijinirea familiilor migranților ucrainieni:

✓ “psihologic – ajutor în rezolvarea problemelor emoționale cauzate de situații stresante;

✓ legal-posibilitatea de a obține informații despre aspectele juridice ale șederii în străinătate;

✓ sprijin legislativ pentru lucrătorii migranți prin adoptarea de acte legislative care să le protejeze drepturile;

✓ impozit - respingerea intențiilor statului de a impozita banii câștigați în străinătate;

✓ sprijin pedagogic-profesional pentru educația copiilor ai căror părinți sunt în străinătate.”(Bondar et al, 2022, p. 105)

6.

STUDIU DE CAZ:

REPUBLICA MOLDOVA³

³ Pentru realizarea modului: Studiu de caz: Republica Moldova au fost folosite informații din: Vaculovschi Dorin, Țurcanu Galina, Cheianu Diana, 2022, "Raport de țară – Republica Moldova", în: Telegdi-Csetri Á., Birou M., Bărbuță A. (coord.), 2022, Copiii rămași în urmă de migrația forței de muncă: sprijinirea familiilor transnaționale din Republica Moldova și Ucraina în UE (CASTLE)ICMPD / 2021 / MPF-357-004, Raport de deschidere, august 2022, pp. 53-79.

Republica Moldova a fost, până la începutul războiului din Ucraina, o țară de origine pentru migrația internațională. Conform datelor publicate pentru mijlocul anului 2020,

1.159.443

de persoane au migrat în alte țări

(UNDESA 2020b)

34.107

copii separați de părinți înregistrat în evidențele autorităților locale conform Anchetei naționale CER-10 (Biroul Național de Statistică. Statistica Moldovei, 2021)

Războiul din Ucraina a adus în Republica Moldova un număr important de refugiați care au tranzitat această țară, organizațiile internaționale apreciind că Republica Moldova a primit cel mai mare număr de refugiați raportat la populația pe care o avea (UNCHR, 2022b). Numărul refugiaților care au tranzitat țara a depășit 627,796, 85% dintre aceștia fiind femei copii și vârstnici (UNCHR, 30 septembrie 2022b). La sfârșitul lunii septembrie erau înregistrați 92,443 de ucrainieni care au ales să stea în Republica Moldova. (UNCHR, 30 septembrie 2022b)

EFECTELE MIGRAȚIEI PĂRINȚILOR ASUPRA COPIILOR

Migrarea mamelor este resimțită de către copii într-o măsură mai mare decât plecarea taților (Vaculovschi et al, 2022, p.55)

Copiii din familiile monoparentale și copiii separați de familia lor (părinți și frați plecați) rămași în țara de origine suportă cu dificultate separarea de părinți și frați (Vaculovschi et al, 2022, p. 55)

“Tristețea, dorul, golul/lipsa” generate de “lipsa părinților și lipsa afecțiunii materne” au fost frecvent menționate de către copiii intervievați (Vaculovschi et al, 2022, p. 59-60)

Copiii dezvoltă strategii de adaptare și încearcă să diminueze vizibilitatea stărilor de anxietate și depresie sau altor tipuri de emoții (revoltă, furie) (Vaculovschi et al, 2022, p.60-61)

Perioada adolescenței este una dificilă pentru copiii migranților (Vaculovschi et al, 2022, p. 56)

O situație aparte o au copiii ai căror părinți au divorțat iar unul dintre părinți a fost decăzut din drepturile părintești: copiii resimt pierderea legăturii cu acel părinte și cu membrii familiei extinse din partea aceluia părinte (Vaculovschi et al, 2022, p. 61)

Noile tehnologii au facilitat comunicarea dintre părinții plecați și copiii rămași în țară, studiul a arătat că deși unii dintre ei comunică zilnic, comunicarea este limitată la subiecte cotidiene și sunt evitate de ambele părți discuțiile privind problemele și dificultățile vieții separate (Vaculovschi et al, 2022, p.58)

Comunicarea dintre copii și părinți pare să fie mult mai bună în timpul contactelor directe din timpul vizitelor pe care părinții migranți le fac, de cele mai multe ori, de sărbători (Vaculovschi et al, 2022, p. 59)

Copiii preferă să împartă reușitele și problemele cu persoanele aflate în proximitatea lor, care au grijă de ei zilnic, și apoi cu părinții migranți (Vaculovschi et al, 2022, p. 59)

Copiii devin mai independenți, preiau o serie de activități și responsabilități cotidiene ale gospodăriei (să pregătească mâncarea, să spele etc) pe care le-ar fi făcut părinții (Vaculovschi et al, 2022, p. 61-62)

Activitățile casnice consumă din timpul copiilor, timp care ar fi putut fi alocat temelor de la școală (Vaculovschi et al, 2022, p. 63)

Unii copii au dificultăți de relaționare cu egalii lor sau “de integrare în diferite grupuri sociale” (Vaculovschi et al, 2022, p.68)

Elevii pot avea rezultate școlare mai slabe, în special băieții (Vaculovschi et al, 2022, p. 68)

NEVOILE COPIILOR

Unii copii resimt nevoia de a participa la luarea deciziilor privind migrarea părinților și de a fi ascultați, informați și pregătiți pentru plecarea părinților (Vaculovschi et al, 2022, p. 58).

Nevoia de suport emoțional din partea părinților mai ales în timpul sărbătorilor, al serbărilor și activităților școlare, dar și în timpul petrecerilor legate de ziua de naștere (Vaculovschi et al, 2022, p. 60).

Copiii ai căror părinți au divorțat resimt nevoia de a fi în contact cu membrii familiei extinse, de a fi informați despre ruperea relațiilor, de a li se explica motivația lipsei de comunicare cu aceștia (Vaculovschi et al, 2022, p. 61).

Nevoia de a fi îngrijiți de către părinții lor (Vaculovschi et al, 2022, p. 61).

Mai mult timp pentru activitățile specifice vârstei lor, pentru activitățile școlare (Vaculovschi et al, 2022, p. 63).

DIRECȚIILE DE INTERVENȚIE

✓ Îmbunătățirea legislației din domeniul protecției copiilor migranților, în special în ceea ce privește custodia copiilor (Vaculovschi et al, 2022, p. 77-78)

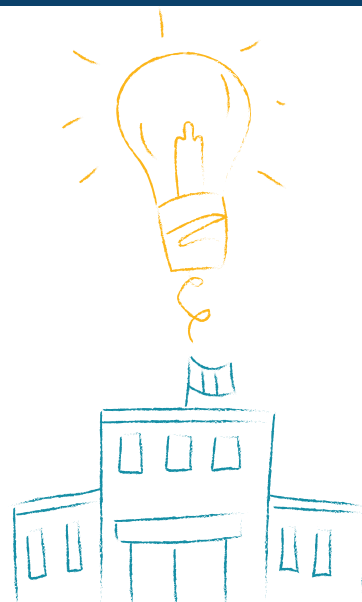
✓ Dezvoltarea unor studii de impact privind legislația în domeniul protecției copiilor migranților (Vaculovschi et al, 2022, p. 78)

✓ Servicii psihologice disponibile la nivel local (Vaculovschi et al, 2022, p. 76)

✓ Crearea unor rețele locale de specialiști care să asigure serviciile necesare copiilor rămași acasă (Vaculovschi et al, 2022, p. 75)

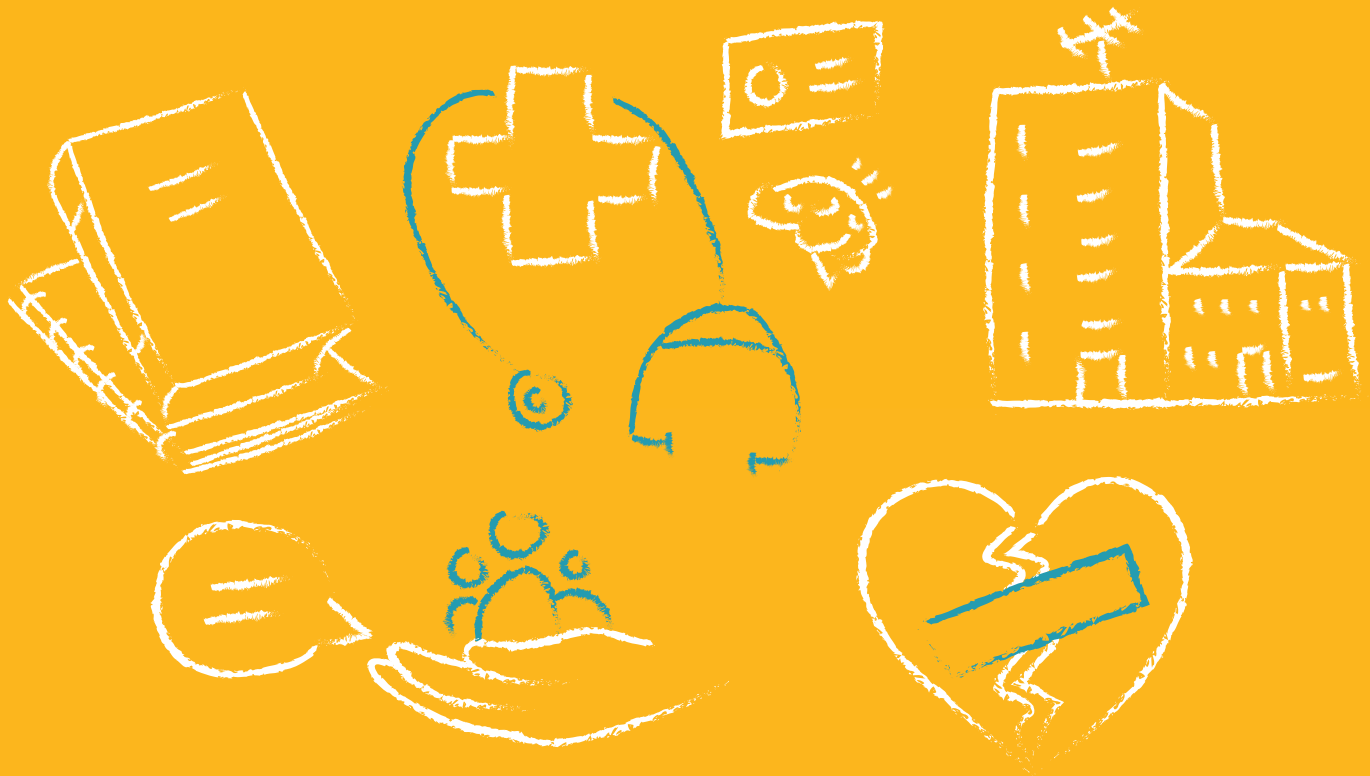
✓ Multiplicarea și diversificarea serviciilor extra-școlare pentru copiii migranților (Vaculovschi et al, 2022, p. 76)

✓ Lipsa de specialiști pentru intervenția în cazurile de copiii rămași acasă: psihologi, psihopedagogi, medici, protecția drepturilor copilului (Vaculovschi et al, 2022, p. 74)

7.

NEVOILE FAMILIILOR TRANSNAȚIONALE

Organizația Națiunilor Unite a atras recent atenția asupra faptului că dincolo de nevoile economice, migranții internaționali au nevoie de:

- Acces la educație
- Acces la sistemul de sănătate, inclusiv sănătate mentală
- Locuință
- Asistență socială
- Reunificarea mamelor migrante cu copiii lor

(Kaczmarska & Ono, 2022:1)

Analiza literaturii de specialitate evidențiază o serie de nevoi comune tuturor membrilor familiilor transnaționale, indiferent de țara în care se află (țara de origine sau de destinație) sau de rolul lor în cadrul familiei. În același timp, au fost evidențiate nevoi specifice unor membri ai familiilor transnaționale.

NEVOI COMUNE MEMBRILOR FAMILIEI TRANȘNAȚIONALE

- » Nevoi economice/financiare
- » Nevoi emoționale
- » Nevoia de comunicare

NEVOI SPECIFICE MEMBRILOR CARE AU RĂMAS ÎN ȚARA DE ORIGINE

- » Îngrijirea copiilor
- » Îngrijirea vârstnicilor
- » Nevoi juridice: cunoștințe privind legislația muncii și protecția copilului, legislația în general din țara de origine.
- » Accesul la sistemul de sănătate
- » Suport psihologic
- » Acces la sistemul de educație
- » Asistență socială

» NEVOILE COPIILOR

- » Nevoia de siguranță și protecție
- » Nevoia de dragoste și afecțiune
- » Nevoia de atașament
- » Nevoia de comunicare cu părinții, bunicii și tutorele
- » Nevoia de aprobare și acceptare
- » Nevoia de încurajare, stimulare și apreciere
- » Nevoia de a avea o familie
- » Nevoia de informații despre plecarea propriu-zisă, despre schimbările care vor apărea după plecarea părintelui/părinților (Turchină 13-14)

8.

COLECTAREA DATELOR PRIVIND MIGRANȚII INTERNAȚIONALI

Studiu de caz:
ROMÂNIA

ROMÂNIA, ȚARĂ DE ORIGINE

3.987.093

români care au plecat în străinătate în
căutarea unui loc de muncă

(UNDESA, 2020a:48)

ROMÂNIA, ȚARĂ DE DESTINAȚIE

pentru migranții internaționali
aflați în căutarea unui loc de
muncă.

Conform datelor oficiale furnizate de către
Inspectoratul General pentru Imigrări, numai în anul
2021 au fost acordate 49.962 de avize de angajare
pentru lucrători veniți din alte țări. Migranții
internaționali veniți pentru muncă în România erau
din:

NEPAL
10 448

BANGLADESH
8 662

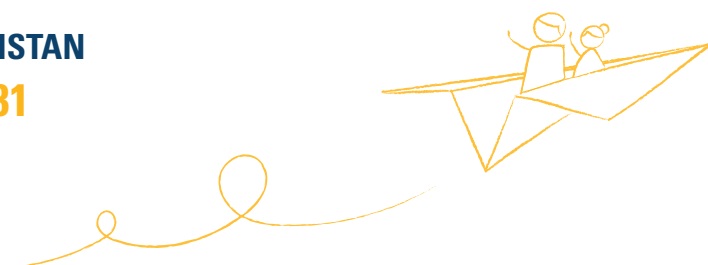
SRI LANKA
6 799

TURCIA
7 163

PAKISTAN
5 731

ROMÂNIA, ȚARĂ DE TRANZIT ȘI DE DESTINAȚIE

datorită războiului din Ucraina

2.65 milioane

de refugiați aflați în tranzit

85 500

 (36 000 copii)

de refugiați rezidenți

(Ministerul Afacerilor Externe, 24 octombrie 2022)

În România, până în anul 2018, existau **2 instituții** care colectau date privind familiile plecate în străinătate: Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Ministerul Educației prin Inspectoratele Școlare Județene.

Datele furnizate de aceste două instituții erau diferite. În 2015, diferența dintre datele furnizate de instituții era de 1:3 (Administrația Prezidențială, 2018, p. 11):

✓ **Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA)**

85.194 de copii

✓ **Ministerul Educației prin Inspectoratele Școlare Județene**

212.352 copii

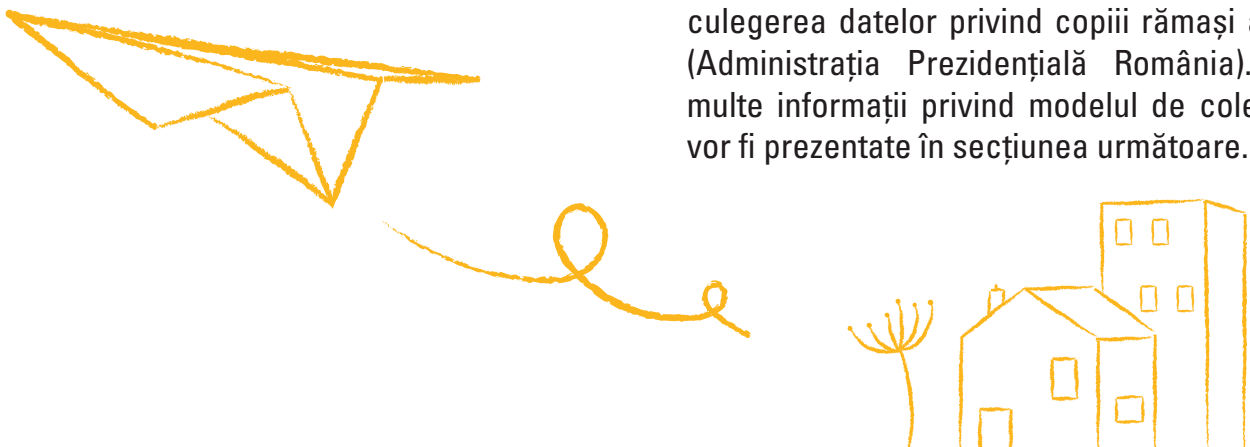
(Administrația Prezidențială, 2018, p. 11)

Diferențele semnificative între datele statistice privind copiii rămași acasă înregistrate de către diverse instituții din România a determinat inițierea unor activități focusate pe elaborarea unei metodologii care să permită colectarea unor date privind copiii migranților.

În acest context, în august 2015, a fost elaborată Hotărârea de Guvern 691 din 2015 privind Procedura de monitorizare a modului de creștere și îngrijire a copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate și a serviciilor de care aceștia pot beneficia. Un an mai târziu, în 2016, a fost creat Grupul de Lucru Interinstituțional destinat protecției copiilor cu părinții plecați la muncă în străinătate (din inițiativa Administrației Prezidențiale și susținut metodologic de Organizația Salvați Copiii).

În 2016 au fost formulate recomandări privind colectarea datelor de către Grupul de Lucru pentru protecția copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate (Administrația Prezidențială – Departamentul pentru Relația cu Românii din Afara Granițelor, sub-grupul de lucru Colectarea și armonizarea datelor statistice de către Salvați Copiii împreună cu Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții, Ministerul Educației și Cercetării și alte instituții).

În final, a fost elaborat un model complex de colectare a datelor din mai multe surse și au fost formulate recomandări privind culegerea datelor privind copiii rămași acasă (Administrația Prezidențială România). Mai multe informații privind modelul de colectare vor fi prezentate în secțiunea următoare.

COLECTAREA DATELOR PRIVIND COPIII RĂMAȘI ACASĂ

În prezent, în România, sistemul de culegere a datelor include mai multe instituții aflate la nivel local și central (vezi Figura 2). Schematic el poate fi reprezentat ca în figura de mai jos.

FIGURA 2. Sistemul de colectare a datelor privind copiii migranților⁴

A. UNITĂȚILE ȘCOLARE/NIVEL UNITATE ADMINISTRATIV/TERRITORIALĂ

1. Au obligația de a elabora în termen de 15 zile, la solicitarea SPAS, Tabelul nominal cu: copiii cu părinții plecați în străinătate și copiii reveniți în țară după cel puțin 1 an.
2. Informează în mod continuu SPAS în legătură cu apariția unor cazuri noi de copii reveniți din străinătate.

Pentru eficientizarea colectării datelor și eliminarea erorilor de înregistrare a datelor se recomandă:

1. Colectarea și verificarea datelor prin discuții cu părinții sau persoanele care au copiii în grijă.
2. Inițierea procesului de colectare la începutul anului școlar.

⁴ Mai multe informații privind Metodologia de colectare a datelor privind copiii rămași acasă în: Administrația Prezidențială România, RAPORT Grup de Lucru Interinstituțional pentru Copiii cu părinții plecați la muncă în străinătate (CCPPMS), https://www.presidency.ro/files/userfiles/Raportul_Grupului_de_lucru_Interinstituional_dedicat_situatiei_copiilor_cu_prini_plecai_la_munc_in_strinatate.pdf

B. SERVICIILE PUBLICE DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ (SPAS)/NIVEL UNITATE ADMINISTRATIV-TERRITORIALĂ

1. Trimestrul III al fiecărui an - SPAS solicită unităților școlare (grădinițe, școli publice și private din aria de competență) date privind: 1) copiii cu părinții plecați în străinătate 2) copiii reveniți în țară după o perioadă de ședere în străinătate alături de părinți mai mare de un an.
2. SPAS se deplasează la domiciliul copiilor înscriși în Tabelul nominal trimis de unitățile școlare și verifică situația copiilor din listă. SPAS informează unitățile școlare privind rezultatul verificării din teren până la data de 1 aprilie. SPAS completează Tabelul cu observații din teren sau informații primite din sursele proprii și modifică/elimină lista atunci când situația o cere.
3. SPAS culege informații din teren privind copii reveniți în țară împreună cu părinții după o perioadă mai mare de un an și care nu sunt înscriși în sistemul de educație din România (copii cu vârsta de preșcolari 0-2 ani și școlari neînscriși sau care au abandonat).
4. În fiecare trimestru, SPAS trimite către DGASPC din județ situația numerică privind copiii cu părinții plecați în străinătate și copiii reveniți în țară după o perioadă mai mare de un an.

B1. ASISTENTUL SOCIAL/PERSOANA CU ATRIBUȚII DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ DIN CADRUL PRIMĂRIEI

Atunci când la nivelul localității nu există SPAS, toate activitățile sunt realizate de către asistentul social.

C. DIRECȚIILE GENERALE DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI PROTECȚIA COPILULUI (DGASPC)/JUDEȚ

1. În fiecare trimestru, DGASPC trimite către ANDPCA situația numerică privind copiii cu părinții plecați în străinătate și copiii reveniți în țară după o perioadă mai mare de un an.

2. DGASPC monitorizează colectarea datelor de către SPAS:

- » Se asigură că sunt trimise solicitările oficiale către unitățile școlare până la 1 decembrie
- » Contactează Inspectoratele Județene și solicită sprijin atunci când unitățile școlare nu trimit listele nominale

Rezultatele aplicării acestei Metodologii de colectare a datelor au fost evidente, diferențele dintre cifrele avansate de diferite instituții fiind mai mici.

În **2018**, după implementarea Metodologiei de colectare, raportul dintre datele furnizate de instituții a fost de 1:2:

✓ ANPDCA

94.896 de copii

✓ Ministerul Educației

159.038 de copii

(Administrația Prezidențială, 2018, p. 11)

D. AUTORITATEA NAȚIONALĂ PENTRU DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI, COPII ȘI ADOPTII (ANDPDCA)/NIVEL CENTRAL

1. Colectează și publică datele de la DGASPC

2. Elaborează și prezintă, trimestrial, situația statistică a datelor privind copiii cu părinții plecați în străinătate și copiii reveniți în țară după o perioadă mai mare de un an.

Sursa: Schema Sistemului de colectare a datelor privind copiii migranților a fost elaborată pornind de la informațiile publicate de Organizația Salvați Copiii – România, proiectul “Copii singuri acasă” <https://copiisinguriacasa.ro/pentru-specialisti/studii-si-cercetari/recomandari-metodologice-privind-culegerea-si-transmiterea-de-date-statistice-cu-privire-la-copii-cu-parintii-plecati-la-munca-in-strainatate-si-copiii-reveniti-in-tara-dupa-o-perioada-de-sedere-in-st/>

În decembrie **2021**, conform Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANDPCA)

✓ ANPDCA

59 845 familii

plecate în străinătate

76 170 de copii

rămași acasă

(ANDPCA, 2021)

Statisticile ANDPCA conțin informații despre numărul părinților plecați, numărul copiilor rămași în țară, numărul copiilor aflați în grija rudelor sau membrilor familiilor rămași în țară și numărul copiilor cu părinții plecați care au ajuns în sistemul de protecție specială (vezi Tabel 3). Toate aceste informații sunt culese și în funcție de modul în care a fost afectată familia de migrație: migrația ambilor părinți, migrația unui părinte, migrația părintelui unic.

Tabel 3. Date privind copiii și familiile plecate în străinătate – 31.12. 2021

Număr familii plecate în străinătate	59.845
Număr copii cu părinții plecați în străinătate	76.170
din care:	
Număr familii cu ambii părinți plecați la muncă în străinătate	9487
Număr copii cu ambii părinți plecați la muncă în străinătate	12.286
Număr familii cu un părinte plecat la muncă în străinătate	43.299
Număr copii rămași acasă cu un părinte plecat în străinătate	55.146
Număr familii cu un unic părinte susținător plecat la muncă în străinătate	7059
Număr copii rămași acasă cu un părinte unic susținător plecat	8738
Număr copii lipsiți de grija părintească	22.262
Copii intrați în sistemul de protecție specială	3.047

Sursa: Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, Situație copii cu părinți plecați la muncă în străinătate, 31.12.2021, <https://copii.gov.ro/1/date-statistice-copii-si-adoptii/>

SURSE DE DATE PRIVIND MIGRANȚII INTERNAȚIONALI ȘI COPIII RĂMAȘI ACASĂ

Institutul Național de Statistică

Fluxul anual de emigranți - număr de persoane care și-au stabilit reședința pe teritoriul altui stat pentru un interval de timp pentru cel puțin 12 luni.

Ancheta forței de muncă în gospodăria (AMIGO) 1996-2020 - anchetă trimestrială și anuală realizată la nivelul persoanelor cu vârsta pe 15 ani. Colectează și informații privind persoanele plecate din gospodărie pentru cel puțin 12 luni (sex, vârstă, relații de rudenie cu alți membri ai familiei, nivel de instruire).

Institutul Național de Statistică, 2018, Efectele economice și sociale ale migrației asupra copiilor rămași acasă. Studiu experimental. Editura Institutului Național de Statistică. București

Lucrarea conține informații privind: 1) copiii cu părinți plecați la muncă în străinătate (culese de la Centrele Județene de Resurse și Asistență Educațională) distribuția datelor pentru 12 județe și regiuni, rural/urban, programe derulate; 2) emigranții - date statistice pentru intervalul 2015-2017: vârsta emigranților și țara de destinație, regiunea de plecare a emigranților, durata șederii.

9.

POLITICI PUBLICE PRIVIND FAMILIILE TRANSNAȚIONALE ROMÂNIA

În România, problema copiilor rămași acasă s-a bucurat de sprijinul Administrației Prezidențiale în jurul căreia au fost coagulate mai multe resurse instituționale guvernamentale și neguvernamentale:

Reprezentanți a

6 ministere

15 instituții publice

13 organizații neguvernamentale
(inclusiv Terre des Hommes)

2 agenții ale ONU

(Unicef și OIM)

(Pralong 2022)

⁵ Administrația Prezidențială, 2018, Raport Grup de Lucru Interinstituțional pentru Copiii cu părinți plecați la muncă în străinătate (CCPPMS), pp. 4-5

Implicarea Administrației Prezidențiale în soluționarea problemelor copiilor rămași acasă a fost posibilă datorită angajamentului acestei instituții în problematica migrației românilor pe care a considerat-o drept "prioritate națională" (Administrația Prezidențială).

Administrația Prezidențială, prin Președintele României Klaus Iohannis, s-a implicat direct în promovarea unor acțiuni pentru copiii rămași acasă ⁵:

- noiembrie 2015** – lansarea **Liniei Verde 0800 070 040 pentru copiii rămași acasă**, inițiată organizația Salvați Copiii România
- februarie 2016** – Președintele României "a declarat **Diaspora drept o prioritate națională**"
- mai 2016** - Administrația Prezidențială a participat la conferință națională dedicată copiilor rămași acasă (organizator Salvați Copiii)
- iunie 2016** - Administrația Prezidențială, prin Departamentul pentru Relația cu Românii din Afara Granițelor a luat inițiativa formării unui Grup de Lucru interinstituțional dedicat copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate
- iulie 2016** – prima întâlnire a Grupului de Lucru a stabilit temele prioritare: a) "Colectarea și armonizarea datelor statistice"; b) "Simplificare administrativă și legislativă"; c) "Politici publice, resurse umane și comunicare" (Administrația Prezidențială, p. 5)
- 2016** – elaborarea unor recomandări privind metodologia de colectare a datelor privind copiii rămași acasă
- iulie-decembrie 2016** – elaborarea Raportului Grupului de Lucru dedicat copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate
- Septembrie-octombrie 2018** – actualizarea Raportului Grupului de Lucru
- iunie 2022** – prezentarea Raportului Administrației Prezidențiale privind proiectul "Children Left-Behind due to parental labor mobility or migration" (Sandra Pralong, 7 iunie)

9.1 ADMINISTRAȚIA PREZIDENȚIALĂ - RECOMANDĂRI

Analiza realizată de Sandra Pralong (2022) privind experiența României privind copiii rămași acasă a evidențiat necesitatea implementării următoarelor recomandări:

» implicarea în soluționarea problemei copiilor atât a instituțiilor publice cât și a organizațiilor neguvernamentale;

» Implicarea instituțiilor Statului la nivel înalt: Președinte sau Prim ministru;

» Evaluarea corectă a nevoilor;

» Implicarea autorităților locale, a profesorilor, a părinților etc;

» Focusarea măsurilor asupra familiei și a comunității. (Pralong, 2022)

Administrația Prezidențială a formulat și propuneri privind viitoarele direcții de acțiune pentru îmbunătățirea situației copiilor rămași acasă:

» Personal pentru Serviciile de Asistență Socială, la nivel local;

» Creșterea Serviciilor de Asistență Socială de a oferi consiliere psihologică;

» Extinderea After-school-urilor;

» Crearea unui "sistem buddy" în clasă/școală;

» Utilizarea tehnologiei pentru conectarea părinților cu copiii;

» Formarea asistenților sociali;

» Implicarea comunității și a Bisericii în acordarea de sprijin;

» Evaluarea regulată a nevoilor la nivel local;

» Inițierea unor campanii regulate pentru părinți și familiile cu risc pentru copii;

» Alocarea de către Stat a unor resurse financiare;

» Modificări legislative;

» Eforturi multidisciplinare și inter-instituționale." (Pralong, 2022)

VEZI RAPORTUL

9.2 RECOMANDĂRI DE POLITICI PUBLICHE FORMULATE PE BAZA UNOR STUDII

Printre documentele elaborate în cadrul proiectului „CASTLE – Copiii lăsați în urmă de migrația forței de muncă: sprijinirea familiilor transnaționale moldovenești și ucrainene în UE –ICMPD/2021/MPF-357-004”⁶ s-a numărat și “Copii lăsați acasă de migrația forței de muncă: sprijinirea familiilor transnaționale din Moldova și Ucraina în UE (“CASTLE”)(Rezumat de politici).

În cadrul acestui document, au fost prezentate recomandările formulate de către echipele de cercetare implicate în proiectul mai sus menționat: Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România, Academia de Studii Economice din Moldova și Institutul Ucrainean de Cercetări Sociale „Olexandr Yaremenko”. Recomandările au fost elaborate pornind de la rezultatele cercetării realizate în România, Republica Moldova și Ucraina.

RECOMANDĂRI FORMULATE DE CERCETĂTORII DIN PROIECTUL “CASTLE”

Recomandări legislative:

- Îmbunătățirea și promovarea legii privind tutela și custodia temporară;
- Simplificarea și intensificarea procesului instituțional pentru o plecare organizată, inclusiv digitalizarea comunicării instituționale bidirecționale (acces și răspuns) și a procesului decizional;
- Crearea unui organism instituțional specializat pentru a procesa delegarea (completă, temporară sau parțială) autorității părintești, pentru a eficientiza procesul și a evita reticența față de instanțele judiciare tradiționale;
- Crearea unui instrument juridic de cotutelă „hibridă”, prin care părintele migrant își exercită autoritatea, responsabilitatea și participarea deplină la comunicarea, monitorizarea, deciziile și evenimentele semnificative din viața copiilor de la distanță, în parteneriat cu părintele care rămâne în țară sau cu îngrijitorul care îi reprezintă și îi completează prezența, fără a o înlocui;
- La nivel internațional, crearea unor cadre legislative care să faciliteze deplasarea copiilor minori în străinătate pentru a vizita părinții lor migranți

Recomandări pentru instituții și organizații:

- Organizarea de întâlniri de schimb de experiență pentru reprezentanții comunității care au colaborat cu succes cu TNF;
- Crearea de campanii de sensibilizare pentru recunoașterea fenomenului TNF, pentru a iniția un interes și un dialog constructiv și pentru a preveni bullying-ul asupra copiilor migranților;
- Încurajarea implicării directe a membrilor familiilor transnaționale și a copiilor în inițiativele de comunicare, administrative și de cercetare referitoare la aceștia;
- Pregătirea specializată în domeniul migrației și al TNF, inclusiv în ceea ce privește legislația, datele, practicile și politicile, trebuie oferită specialiștilor care se ocupă de TNF cu copii: aceasta poate începe pe termen foarte scurt cu cursuri de formare, apoi pe termen lung cu cursuri de masterat sau postuniversitare;
- Detașarea de specialiști calificați în centrele regionale de servicii sociale pentru familii, copii și tineri;
- Inițierea de către instituții a unui parteneriat cu beneficiarii prin întâlniri de informare comunitară și comunicare pe rețelele de socializare;
- Organizarea campaniilor de promovare a parteneriatului, în cadrul cărora beneficiarii să prezinte ei înșiși poveștile de succes;
- În vederea credibilității inițiativei, trebuie să se ofere informații online sigure și actualizate, precum și o deschidere consecventă către comunicarea digitală în timp real;
- Crearea unor baze de date și a unor contacte internaționale comune cu privire la transnaționale, accesibile tuturor părților interesate instituționale.

Recomandări pentru acțiuni care să faciliteze comuniunea transnațională a familiilor:

- Campanii de sensibilizare și formare privind participarea copiilor la o comunicare transnațională transparentă și funcțională;
- Angajatorii din țările vizate să fie stimulați să ofere pachete convenabile de telefonie/internet și timp/flexibilitate de conectivitate în timpul programului de lucru;
- Facilitarea vizitelor regulate (minimum 3 zile întregi împreună la fiecare 3 luni) între țara de origine și țara de destinație prin intermediul zilelor libere plătite și al voucherelor de călătorie oferite de angajatori sau de autorități;
- Înființarea unor centre comunitare care să faciliteze comunicarea online pentru familiile transnaționale cu acces limitat la internet;
- Furnizarea de dispozitive de comunicare audio/video de calitate și acces la internet pentru familiile aflate în dificultate, cel puțin în primele etape (3-6 luni) ale migrației, similar cu abordarea utilizată în perioada pandemică;

Recomandări privind programele naționale pentru familiile transnaționale:

- Crearea de platforme online unde copiii se pot exprima, își pot împărtăși preocupările și își pot oferi sprijin reciproc în cadrul unor grupuri moderate și monitorizate de autorități publice, instituții de învățământ, ONG-uri, care să colecteze, de asemenea, date anonime despre probleme pentru a fi folosite în cercetare;
- Programe de formare pentru membrii de familie rămași acasă, inclusiv îngrijitorii, familia extinsă, bunicii și familiile de sprijin;
- Crearea unor "cluburi transnaționale de părinți/îngrijitori", unde aceștia pot împărtăși experiențe, sprijin, probleme și soluții;
- Organizarea de sprijin psihologic pentru membrii familiilor transnaționale, formarea în domeniul metodelor de prevenire și depășire a situațiilor de criză;
- Linie telefonică de urgență sau chat online unde familiile transnaționale, inclusiv copiii, pot solicita sfaturi sau asistență;
- Crearea unei resurse digitale numite „Consilier familial transnațional”, cu un rezumat al informațiilor juridice, naționale și de altă natură care pot fi utile pentru lucrătorii migranți și familiile acestora, cu răspunsuri sistematice;
- Pachete de intervenție economică de urgență pentru transnaționale în situații de criză economică, medicală sau juridică, cu accent pe familiile monoparentale și copiii bolnavi cronic.

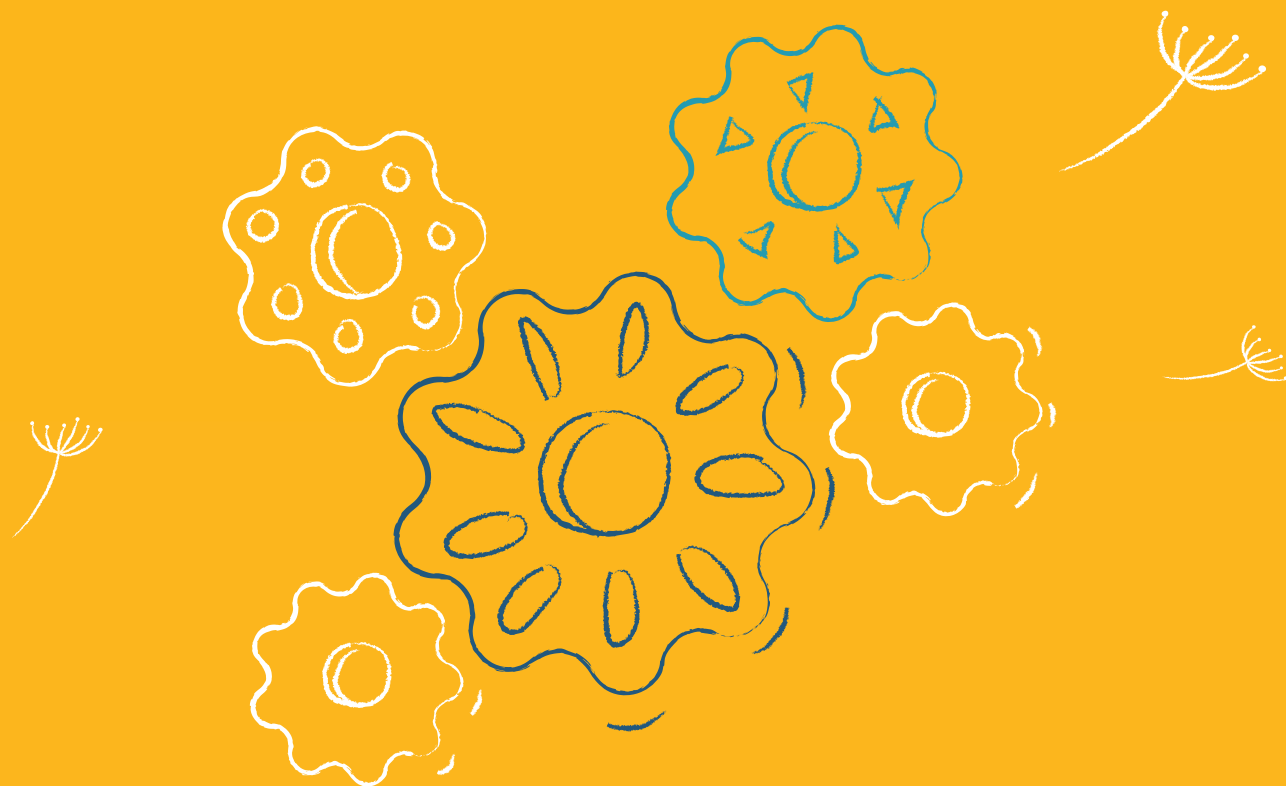
Notă: recomandările din cadrul fiecărei categorii sunt prezentate de la urgente / pe termen scurt la importante / pe termen lung

Sursa: "Copii lăsați acasă de migrația forței de muncă: sprijinirea familiilor transnaționale din Moldova și Ucraina în UE ("CASTLE")". Rezumat de politici. 2022, pp. 14-15.

⁶ Proiect inițiat de: Universitatea Babeș-Bolyai din România, în parteneriat cu Institutul Ucrainean de Cercetări Sociale după Oleksandr Yaremenko, Academia de Studii Economice din Republica Moldova, Terre des hommes România, Terre des hommes Ucraina și Terre des hommes Moldova

9.

SERVICII PENTRU FAMILIILE TRANSNAȚIONALE

A. Fundația Terre des hommes-România

În perioada 2013-2016, prin intermediul unor micro-granturi au fost sprijinite aproximativ 100 de comunități din Olt, Gorj și Dolj să acorde sprijin copiilor rămași acasă și familiilor lor. Servicii acordate pentru copii: consiliere psihologică (metodologia "Mișcare, Sport și Joc"), activități remediale, activități recreative, servicii socio-medicale. Servicii acordate părinților: consiliere psihologică, programe de parenting și dezvoltare personală.

Mai multe informații: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLUPkYL7-E4ibhjQsQJWQGio5epVgwwPty>

B. Fundația Terre des hommes Moldova

În perioada 2016 – 2017, Fundația elvețiană „Terre des hommes” Moldova a derulat Campania „Familii fără hotare”, care oferea publicului recomandări practice pentru menținerea și dezvoltarea unei relații sănătoase și „fără hotare” între părinți și copii, înainte și după plecarea părinților la muncă în străinătate. În cadrul acestui proiect au fost elaborate:

Broșura „Familii fără hotare: 20 Întrebări și Răspunsuri despre copii, pentru părinții care pleacă peste hotare”

Broșura este destinată în mod special părinților care intenționează să plece la muncă peste hotare și celor care au plecat deja. În același timp, broșura reprezintă acel ghid de buzunar necesar oricărui părinte. Aici se regăsesc cele mai frecvente întrebări ale părinților în ceea ce privește comunicarea și relația lor cu copiii,

înainte și după plecare. Se oferă răspunsuri practice și scurte, care ar ajuta părinții să mențină și dezvolte o relație sănătoasă și „fără hotare” cu copiii lor. Suntem convinși că distanța geografică care separă temporar membrii unei familii, nu poate fi un obstacol în comunicarea cu copiii.

Ghidul „Familii fără hotare: Întrebări și Răspunsuri despre copiii rămași acasă, pentru profesioniști”

Ghidul oferă informații despre cunoașterea necesităților și a vulnerabilităților asociate cu lipsa părinților, este o modalitate de identificare a soluțiilor optime și individuale fiecărei situații. Materialele prezentate în ghid servesc drept suport informativ pentru profesioniști, pentru o mai bună înțelegere a situațiilor copiilor ai căror părinți sunt plecați peste hotare și pentru a întreprinde anumite acțiuni în favoarea copiilor. Doar lucrând în echipă, specialiștii vor asigura protecția copiilor ai căror părinți sunt plecați la muncă peste hotare.

Prin intermediul activităților proiectului și al materialelor informative, societatea a fost sensibilizată cu privire la provocările cu care se confruntă copiii afectați de migrație, iar atitudinea oamenilor față de migrație, față de copiii rămași în țară și față de familiile acestora s-a schimbat. Publicul larg are acces la sfaturi utile și practice despre cum să mențină o relație sănătoasă între copii și părinți, în contextul migrației. În cadrul proiectului, sute de mii de persoane au fost contactate prin intermediul evenimentelor publice, al mass-media, al rețelelor de socializare și al site-ului web al campaniei.

C. Proiectul “Acasă regăsit”

Inițiat în 20 octombrie 2022 de către Vola.ro și Asociația The Social Incubator. Partenerii oferă bilete de avion gratuite pentru 50 de familii și cheltuielile de deplasare necesare pentru reunirea copiilor cu părinții din străinătate.

Mai multe informații: <https://asociatiasocialincubator.org/acasa-regasit/>

D. Proiectul “Te iubește mama!”

Inițiat de Asociația Associazione Donne Romene in Italia, proiectul a permis conectarea și comunicarea audio-vizuală dintre părinți și copiii rămași acasă astfel încât să reducă consecințele psiho-emoționale ale distanței dintre părinți și copii, dar și abandonul școlar. În același timp, printre obiectivele proiectului s-au numărat și: informarea migranților români din Italia privind drepturile și obligațiile pe care le au.

Mai multe informații: <https://te iubestemamasilviadumitrache.wordpress.com/>

E. Programul “Copii singuri acasă”(2009/2010 – prezent) - Organizația Salvați Copiii România

Organizația oferă servicii pentru copii și adulți (părinți și persoane care au în grijă copii rămași acasă): consiliere psihologică, suport școlar – pregătire școlară suplimentară, activități de socializare și petrecere a timpului liber, educație parentală, educație juridică.

Mai multe informații: <https://copiisinguriacasa.ro/>

BIBLIOGRAFIE

Adhikari, Ramesh, and others (2014). The impact of parental migration on the mental health of children left behind. *Journal of Immigrant Minority Health*, vol. 16, pp. 781-789

Administrația Prezidențială România, RAPORT Grup de Lucru Interinstituțional pentru Copiii cu părinții plecați la muncă în străinătate (CCPPMS), https://www.presidency.ro/files/userfiles/Raportul_Grupului_de_lucru_Interinstituional_dedicat_situatiei_copiilor_cu_prini_plecai_la_munc_in_strintate.pdf

Antman, Francesca M. (2015). Gender discrimination in the allocation of migrant household resources. *Journal of Population Economic*, vol. 28, pp. 565-592

Audrey, Lenoël, and David Anda (2019). Leaving Work Behind? The impact of emigration on female labor force participation in Morocco. *International Migration Review*, vol. 53, No. 1, pp. 122-153.

Asiedu, Edward, and Nurokinan Chimbar. (2020). Impact of remittances on male and female labor force participation patterns in Africa: Quasi-experimental evidence from Ghana. *Review of Development Economics*, vol. 24, No.3, pp. 1009-1026.

Biroul Național de Statistică. Statistica Moldovei, 2021, Cercetare statistică anuală nr. 103. Copii aflați în situație de risc și copii separați de părinți. <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/05/Raport-CER-103-pentru-anul-2020.pdf>

Bryceson Deborah Fahy (2019) Transnational families negotiating migration and care life cycles across nation-state borders, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45:16, 3042-3064, DOI: 10.1080/1369183X.2018.1547017

Bryceson, Deborah, Vuorela, Ulla (Eds.) (2002): The Transnational Family: New European Frontiers and Global Networks. Oxford: Berg.

Castaneda, E., & Buck, L. (2011). Remittances, transnational parenting, and the children left behind: Economic and psychological implications. *The Latin Americanist*, 55(4), 85–110.

Cela, E., & Barbiano di Belgiojoso, E. (2021). Loneliness Among Migrants in Italy: Risks and Protectors. *Migration Letters*, 18(6), 637 <https://doi.org/10.33182/ml.v18i6.1330>

Chiang Lan-Hung Nora, 2008, 'Astronaut families': transnational lives of middle-class Taiwanese married women in Canada, *Social and Cultural Geography*, vol 9(5)

"Copii lăsați acasă de migrația forței de muncă: sprijinirea familiilor transnaționale din Moldova și Ucraina în UE ("CASTLE")". Rezumat de politici. 2022, pp. 14-15.

Coșgiug Anatolie & Răcățau Ionela (coord.), 2017 Indexul integrării Imigranților în România, https://www.researchgate.net/publication/326033241_Indexul_Integrarii_Imigrantilor_in_Romania

Dreby J. Children and power in Mexican transnational families. *J Marriage Fam.* 2007; 69:1050–64.

Dreby, Joanna and Lindsay Stutz (2012). Making something of the sacrifice: Gender, migration and Mexican children's educational aspirations. *Global Networks: A Journal of Transnational Affairs*, vol. 12, No. 1, pp. 71-90.

Ducu Viorela, 2014, Transnational Mothers from Romania, *Romanian Journal of Population Studies*, Vol. VIII, No. 1 https://www.researchgate.net/publication/360630983_Transnational_Mothers_from_Romania

Familii fără hotare Copii rămași acasă? Părinți plecați în străinătate? Răspunsuri pentru profesioniști. Sursa: pag 6-8 https://suntparinte.md/wp-content/uploads/2020/01/brosura_profesionisti_migratie_6904740.pdf

Ferrant, Gaëlle and Michele Tuccio (2015). South-South migration and discrimination against women in social institutions: A two-way relationship. *World Development*, vol. 72, pp. 240-254.

Fesenmyer, L. (2014) 'Transnational families' in: Keith, M. and Anderson, B. (eds.) *Migration: The COMPAS Anthology*, Oxford: COMPAS

Fiałkowska, K. 2019, Remote fatherhood and visiting husbands: seasonal migration and men's position within families. *Comparative Migration Studies* 7 (2). <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0106-2>

Galstyan, N., & Galstyan, M. (2021). Social remittances during COVID-19: On the "new normality" negotiated by transnational families. *Comparative Migration Studies* 9(51). <https://doi.org/10.1186/s40878-021-00263-z>

Gerber Roxane, Laura Ravazzini, 2022, Life satisfaction among skilled transnational families before and during the COVID-19 outbreak, *Population, space and place*, 28 (6) August 2022 e2557 02 February 2022 <https://doi.org/10.1002/psp.2557>

Glick Schiller, N., Basch, L., & Blanc-Szanton, C. (1992). Transnationalism: A new analytic framework for understanding migration. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 645(1), 1– 24.

Graham E, Jordan LP, Yeoh BSA, Lam T, Asis M, Su-Kamdi. Transnational families and the family nexus: perspectives of Indonesian and Filipino children left behind by migrant parent(s). *Environ Plan*

A 2012; 44:793–815.

Hacker K, Anies M, Folb BL, Zallman L. Barriers to health care for undocumented immigrants: a literature review. *Risk Manag Healthc Policy*. 2015 Oct 30; 8:175-83. doi: 10.2147/RMHP.S70173. PMID: 26586971; PMCID: PMC4634824.

Herrero-Arias Raquel, Ragnhild Hollekim, Haldis Haukanes, Åse Vagli, 2021, The emotional journey of motherhood in migration. The case of Southern European mothers in Norway, *Migration Studies*, 9(3), pp.1230–1249, <https://doi.org/10.1093/migration/mnaa006>

Hondagneu-Sotelo, P. (1994). Gendered transitions: Mexican experiences of immigration. University of California press.

Huffman SA, Veen J, Hennink MM, McFarland DA. Exploitation, vulnerability to tuberculosis and access to treatment among Uzbek labor migrants in Kazakhstan. *Soc Sci Med*. 2012;74(6):864–72.

International Organisation Migration, 2021, GMDAC Migration Data Survey Report for MOLDOVA, April 2021 https://moldova.iom.int/sites/g/files/tmzbd1626/files/documents/MOLDOVA%20GMDAC%20Report%202021.04.22_rev-IOM_cleaned.pdf

International Organization for Migration.ACP Observatory on Migration, 2012, Transnational families and the social and gender impact of mobility in ACP countriesACPOBS/2012/BN06 https://publications.iom.int/system/files/pdf/transnational_families.pdf

Inspectoratul General pentru Imigrări, 2022, Repere din activitatea polițiștilor Inspectoratului General pentru Imigrări, în anul 2021, 15 februarie 2022, <https://igi.mai.gov.ro/repere-din-activitatea-politistilor-inspectoratului-generalpentru-imigrari-in-anul-2021/>

Institutul Național de Statistică, 2018, Efectele economice și sociale ale migrației asupra copiilor rămași acasă. Studiu experimental. Editura Institutului Național de Statistică. București https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/efectele_economice_si_sociale_ale_migratiei_asupra_copiilor_ramasi_acasa.pdf

Jiang, H., Duan, T. & Wang, F. The Effects of Parental Labor Migration on Children’s Mental Health in Rural China. *Applied Research Quality Life* 17, 2543–2562 (2022). <https://doi.org/10.1007/s11482-021-09989-5>

Kaczmarska Renata, Masumi Ono, 2022, United Nations Department of Economic and Social Affairs Policy Brief no 133/May 2022

Kitimbo Adrian, Jenna Blower, Marie McAuliffe, Guy Abel and Taehoon Lee, 2021, Migration and migrants: Regional dimensions and developments în: McAuliffe&A. Triandafyllidou (eds.), *World Migration Report 2022*. International Organization for Migration, Geneva, pp. 1-18 <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>

Liu LJ, Sun X, Zhang CL, Wang Y, Guo Q. A survey in rural China of parent-absence through migrant

working: the impact on their children's self-concept and loneliness. *BMC Public Health*. 2010;10:32.

Lurie I. Psychiatric care in restricted conditions for work migrants, refugees and asylum seekers: experience of the Open Clinic for Work Migrants and Refugees, Israel 2006. *Isr J Psychiatry Relat Sci*. 2009;46(3):172–81.

Luo J, Wang LG, Gao WB. The influence of the absence of fathers and the timing of separation on anxiety and self-esteem of adolescents: a cross-sectional survey. *Child Care Health Dev*. 2012; 38:723–31.

Mazzucato V. Transnational families, research and scholarship. In: Ness I, editor. *The Encyclopedia of Global Human Migration*. Hoboken, NJ: Blackwell Publishing Ltd. (2013). p.1–5. doi: 10.1002/9781444351071.wbeghm541

Miranda J, Siddique J, Der-Martirosian C, Belin TR. Depression among latina immigrant mothers separated from their children. *Psychiatr Serv*. (2005) 56:717–20. doi: 10.1176/appi.ps.56.6.717

McAuliffe&A. Triandafyllidou (eds.), 2021. *World Migration Report 2022*. International Organization for Migration, Geneva <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>

McAuliffe&A. Triandafyllidou (eds.), 2021. Report overview: technological, geopolitical and environmental transformations shaping our migration and mobility futures, în: McAuliffe&A. Triandafyllidou (eds.), *World Migration Report 2022*. International Organization for Migration, Geneva, pp. 1-18 <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>

McAuliffe Marie, Taehoon Lee and Guy Abel, 2021, *Migration and migrants: A global overview* în: McAuliffe&A. Triandafyllidou (eds.), *World Migration Report 2022*. International Organization for Migration, Geneva, pp. 1-18 <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>

Ministerul Afacerilor Externe, 2022, *Principalele acțiuni de sprijin ale României pentru Ucraina pe parcursul celor opt luni de la declanșarea războiului ilegal de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei*, Comunicat de presă 24.10.2022 <http://www.mae.ro/node/60026#null>

Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, *Situație copii cu părinți plecați la muncă în străinătate* 31.12.2021

Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopției, <https://copii.gov.ro/1/date-statistice-copii-si-adoptii/>

Nedelcu Mihaela, 2017, *Transnational grandparenting in the digital age: mediated co-presence and childcare in the case of Romanian migrants in Switzerland and Canada*, *European Journal of Ageing* (2017) 14:375–383, DOI 10.1007/s10433-017-0436-1

Orellana, M. F., Thorne, B., Chee, A., & Lam, W. S. (2001). Transnational childhoods: The participation of children in processes of family migration. *Social Problems*, 48(4), 572–591.

Parreñas, Rhacel Salazar. "Mothering from a Distance: Emotions, Gender, and Intergenerational Relations in Filipino Transnational Families." *Feminist Studies* 27, no. 2 (2001): 361–90. <https://doi.org/10.2307/3178765>.

Pedone, C. (2005a, January 17-19). Los/as hijos/as de las familias ecuatorianas y su inserción en el ámbito catalán [The children of the Ecuadorian families and their insertion in the Catalan context]. Paper presented at Migración, transnacionalismo e identidades: la experiencia ecuatoriana. Quito. https://www.researchgate.net/publication/228423640_Losas_hijas_de_las_familias_ecuatorianas_y_su_insercion_en_el_ambito_educativo_catalan.

Pineros-Leano María, Laura Yao, Aroub Yousuf and Gabrielle Oliveira, 2021, Depressive Symptoms and Emotional Distress of Transnational Mothers: A Scoping Review, *Frontiers in Psychiatry, Sec. Public Mental Health* <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.574100>

Popyk, A., & Pustułka, P. (2021). Transnational communication between children and grandparents during the COVID-19 lockdown: The case of migrant children in Poland. *Journal of Family Communication*, 21(3), 223– 237. <https://doi.org/10.1080/15267431.2021.1929994>

Pralong Sandra, 2022, Raport asupra proiectului Children Left-Behind due to parental labor mobility or migration, 7 iunie 2022

Rudiger A, Spencer S. Social integration of migrants and ethnic minorities. In: The economic and social aspects of migration conference, 21–22 January 2003. Brussels: European Commission and the Organisation for Economic Co-operation and Development; 2003 <http://www.oecd.org/migration/mig/15516956.pdf>, accessed 5 August 2015

Sigad Laura I., Rivka A. Eisikovits, 2013, Grandparenting across borders: American grandparents and their Israeli grandchildren in a transnational reality *Journal of Aging Studies*, 27(4), December 2013, Pages 308-316

Simon J, Kiss N, Łaszewska A, Mayer S. Public health aspects of migrant health: a review of the evidence on health status for labour migrants in the European Region. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2015 (Health Evidence Network synthesis report 43)

Smeekens C, Stroebe MS, Abakoumkin G. The impact of migratory separation from parents on the health of adolescents in the Philippines. *Soc Sci Med.* 2012; 75:2250–7.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2019). International Migration and Displacement Trends and Policies Report to the G20, OECD Publishing, Paris, France. Available from www.oecd.org/migration/mig/G20-migration-and-displacement-trends-and-policies-report-2019.pdf.

Telegdi-Csetri Áron, Birou Mara, Bărbuță Alina (coord.), 2022, Children Left Behind by Labor Migration: supporting Moldovan and Ukrainian Transnational Families in the EU (CASTLE) ICMPD /

2021 / MPF-357-004 Opening Report august 2022.

Toth Alexandru, Munteanu Daniela, Bleahu Ana, 2008, Analiză la nivel național asupra copiilor rămași acasă prin plecarea părinților la muncă în străinătate/Reprezentanța UNICEF România. Buzău : Alpha MDN, 2008 https://copiisinguriacasa.ro/wp-content/themes/csa/doc/Analiza%20la%20nivel%20national%20asupra%20fenomenului%20copiilor%20ramasi%20acasa_UNICEF_Alternative%20Sociale.pdf

Turchină Tatiana, Familii fără hotare Copii rămași acasă? Părinți plecați în străinătate? Răspunsuri pentru profesioniști https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/familii_fara_hotare_raspunsuri_pentru_profesionisti.pdf

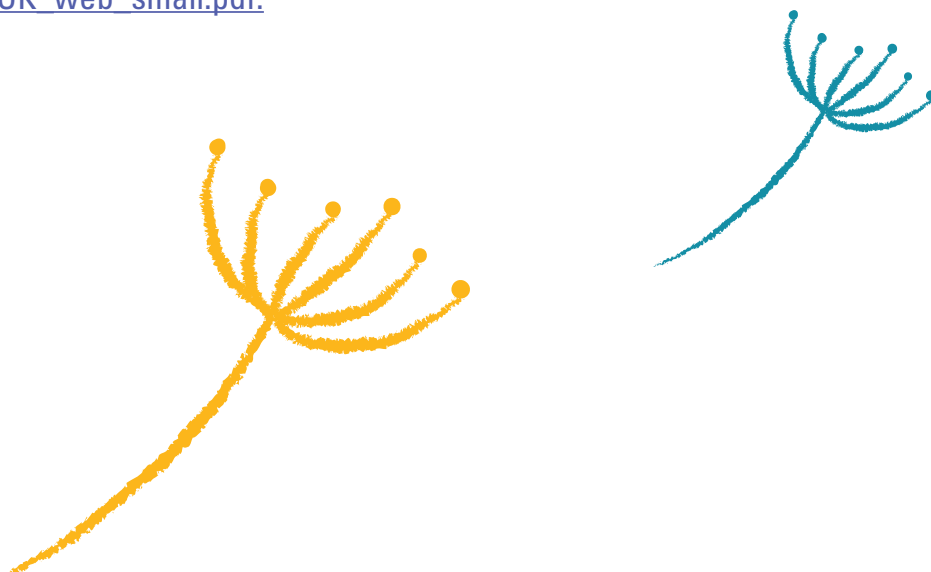
United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA) 2021 International Migrant Stock 2020. New York. Available at www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock

United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division (UN DESA) (2020)a, International Migration 2020. Highlights (ST/ESA/SER.A/452) disponibil la: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2020_international_migration_highlights.pdf

United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020)b. World Population Policies 2019. (ST/ESA/SER.A/442). Available from www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/policy/World_Population_Policies_2019.pdf.

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women) (2017). Women migrant workers' contributions to development. Policy brief No.2, Available from www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2017/policy-brief-women-migrantworkers-contributions-to-development-en.pdf?la=en&vs=5117

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2018). Global Report on Trafficking in Persons 2018. Sales No. E.19.IV.2. Available from www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTIP_2018_BOOK_web_small.pdf.

UN Refugee Agencee (UNCHR), 2022a, Regional protection profiling&monitoring factsheet. Profiles, Needs&Intentions of Refugees from Ukraine, 22 November 2022 <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrljoiMWU3NjkzYmEtNDYzMC00M2EyLTkwMjctMGlwZTA0MTQwMjU5liwidCI6ImU1Yz-M30TgxLTY2NjQtNDEzNC04YTBjLTY1NDNkMmFmODBiZSIsImMiOjh9&pageName=ReportSection-b9333061a0a2e93930ea>

UN Refugee Agencee (UNCHR), 2022b, Moldova Fact Sheet. Moldova 22 September 2022, <https://www.unhcr.org/publications/operations/63592c302d9/bi-annual-fact-sheet-2022-09-moldova.html?query=moldova>

Wickramage K, Siriwardhana C, Vidanapathirana P, Weerawarna S, Jayasekara B, Pannala G, et al. Risk of mental health and nutritional problems for left-behind children of international labor migrants. *BMC Psychiatry*. 2015;15:39.

Wimmer, A., & Glick Schiller, N. (2002). Methodological nationalism and beyond: Nation–state building, migration and the social sciences. *Global Networks*, 2, 301– 334. <https://doi.org/10.1111/1471-0374.00043>

Vaculovschi Dorin, Țurcanu Galina, Cheianu Diana, 2022, “Raport de țară – Republica Moldova”, în: Telegdi-Csetri Áron, Birou Mara, Bărbuță Alina (coord.), 2022, *Children Left Behind by Labor Migration: supporting Moldovan and Ukrainian Transnational Families in the EU (CASTLE) ICMPD / 2021 / MPF-357-004 Opening Report august 2022*.

Zhao F, Yu G. Parental migration and rural left-behind Children’s mental health in China: a meta-analysis based on mental health test. *J Child Fam Stud*. 2016;25:3462–72.

Zhao, C., Wang, F., Zhou, X. et al. Impact of parental migration on psychosocial well-being of children left behind: a qualitative study in rural China. *International Journal for Equity in Health* 17, 80 (2018). <https://doi.org/10.1186/s12939-018-0795-z>

Zontini Elisabetta (2006) ITALIAN FAMILIES AND SOCIAL CAPITAL, *Community, Work & Family*, 9:3, 325-345, DOI: 10.1080/13668800600743636

Websituri

<https://copiisinguriacasa.ro/pentru-specialisti/studii-si-cercetari/recomandari-metodologice-priv-ind-culegerea-si-transmiterea-de-date-statistice-cu-privire-la-copii-cu-parintii-plecati-la-munca-in-strainatate-si-copiii-reveniti-in-tara-dupa-o-perioada-de-sedere-in-st/>

<https://www.migrationdataportal.org/ukraine/migration-overview>

Co-funded by
the European Union

Proiectul-acțiune CASTLE „Copiii rămași acasă ca urmare a migrației forței de muncă” este cofinanțat de Uniunea Europeană, contractată de Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționiste (ICMPD) prin intermediul Migration Partnership Facility (MPF) - ICMPD/2021/MPF-357-004. El este implementat de Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, în parteneriat cu Fundația Terre des hommes Elveția (delegația Tdh România), Terre des hommes Moldova, Terre des hommes Ucraina, Institutul Ucrainean de Cercetări Sociale după Oleksandr Yaremenko și Academia de Studii Economice din Moldova. Obiectivul principal al acestui proiect este de a sprijini Republica Moldova și Ucraina în îmbunătățirea cadrelor de protecție a copilului și a politicilor de migrație și mobilitate, cu accent pe impactul social și juridic al migrației forței de muncă asupra familiilor transnaționale.

Acest manual a fost realizat cu sprijinul financiar al Uniunii Europene, contractat de ICMPD prin intermediul Facilității de parteneriat pentru migrație. Conținutul acestuia este responsabilitatea exclusivă a Universității Babeș-Bolyai și nu poate fi considerat în niciun caz că reflectă poziția Uniunii Europene sau a ICMPD.

